

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta
Katedra občanského práva a pracovního práva

Martina Morávková

Držba

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma **Držba** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 27. června 2014

Já, níže podepsaná Martina Morávková, autorka diplomové práce na téma „Držba“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona 101/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že moje výše uvedené osobní údaje jsou pravdivé.

V Olomouci dne 27. června 2014

Ráda bych na tomto místě vyjádřila poděkování vedoucímu své diplomové práce Mgr. Pavlu Petrovi, Ph.D., LL.M. za odborné vedené při jejím zpracování a dále své rodině, která mě po celou dobu mého studia podporovala.

Obsah

Seznam zkratk	7
1. Úvod	8
2. Historický vývoj	10
2.1 Držba v době římského práva	10
2.1.1 Ochrana	11
2.2 Obecný zákoník občanský z roku 1811	12
2.2.1 Ochrana	14
2.3 Občanský zákoník z roku 1950	14
2.3.1 Ochrana	15
2.4. Občanský zákoník z roku 1964	15
2.4.1. Právní úprava držby v občanském zákoníku z roku 1964 a po novele provedené zákonem č. 131/1982 Sb.	15
2.4.2 Právní úprava držby po novele občanského zákoníku provedené zákonem č. 509/1991 Sb.	16
2.4.3 Ochrana	17
3. Pojem držby	19
3.1 Animus possidendi a corpus possessionis	19
3.2 Odlišení (vymezení) držby od detence	21
3.3 Držba jako stav faktický nebo právní	22
3.4 Držba věci nebo držba práva	23
3.5 Držba jako věcné právo	25
4. Právní úprava držby v novém občanském zákoníku	27
4.1 Předmět	28
4.2 Subjekt	29
4.3 Držba vlastnického práva a držba jiného práva	30
4.5 Nabytí držby	31
4.5.1 Nabytí držby zástupcem	33
4.6 Zánik držby	33
5. Druhy držby	35
5.1 Řádná a neřádná	35
5.2 Poctivá a nepoctivá	36
5.2.1 Držba nabytá zástupcem	40
5.3 Pravá a nepravá	40
5.4 Presumpce řádnosti, poctivosti a pravosti držby	41
6. Držba vlastnického práva (práva poctivého a nepoctivého držitele)	43
6.1 Práva poctivého držitele	43
6.2 Náklady na věc vynaložené poctivým držitelem	44
6.3 Práva a povinnosti nepoctivého držitele	44
7. Ochrana držby	46
7.1 Posesorní ochrana	46
7.1.1 Žaloby na ochranu rušené držby a žaloba na vypuzení z držby	47

7.1.2 Ohrožení držitele prováděním a odstraňováním stavby	49
7.2 Ochrana svépomocí	49
7.3 Další způsoby ochrany držby dle nového občanského zákoníku	50
7.4 Řízení o žalobě z rušené držby	51
8. Držba a vydržení.....	53
8.1 Vydržení dle nového občanského zákoníku	53
8.2 Vydržení contra tabulas	55
9. Závěr	56
Bibliografie	59
Literatura	59
Odborné časopisy	60
Příspěvky ze sborníků.....	61
Právní předpisy	61
Judikatura	61
Internetové stránky	62
Abstrakt	63
Thesis abstrakt	64
Klíčová slova	65
Keywords.....	66

SEZNAM ZKRATEK

NOZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

OZO - císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský (ze dne 1. června 1811)

SOZ - zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník (tzv. střední občanský zákoník), ve znění pozdějších předpisů

vládní návrh 1937 – vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937

a násl. – a následující

atd. – a tak dále

např. - například

odst. - odstavec

pozn. – poznámka

sp. – spisová

tj. – to jest

tzv. – takzvaný

zn. - značka

1. ÚVOD

Začátek letošního roku přinesl do oblasti soukromého práva velké změny. Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který od základů mění mnoho právních institutů, přináší četné změny, ať již v dosavadním chápání některých právních zásad či terminologii. Po mnoha letech práce byl tedy završen proces změn, po kterých mnozí volali a mnozí je zavrhovali. Zastánci tvorby nového kodexu upozorňovali především na to, že občanský zákoník z roku 1964 vycházel z názorů poplatných režimu, ve kterém vznikal, a na roztržitost úpravy. Cílem rekodifikační komise byla především snaha vytvořit komplexní právní předpis, vycházející z naší demokratické právní tradice, a snaha zabezpečit občanům stejné standardy soukromého práva, jaké panují jinde v Evropě.

Když jsem přemýšlela nad výběrem tématu své diplomové práce, vnímala jsem NOZ jako výzvu. Jako výzvu ponořit se hlouběji do této nové problematiky a sepsat diplomovou práci, která přijde s něčím novým, svěžím, neotřelým, s novým pohledem na věc. Se snahou o správné uchopení a pochopení důležitosti a významu vybraného institutu a objasnění důvodu jeho existence v právním řádu se budu tohoto cíle ve své práci snažit dosáhnout.

Institut držby je jedním z institutů pocházejících již z římského práva. Za celou svoji existenci prodělal mnoho změn, něco zůstávalo stejné, něco se s vývojem společnosti měnilo. I přes svoji dlouhou a bohatou tradici má tento institut stále velký a nezaměnitelný význam pro dnešní společnost, i když z historie můžeme zaznamenat i snahy o jeho úplné odstranění z právního řádu. Ve společnosti ale neexistují pouze vztahy, které zákonodárce připouští, a tak se přítomnost držby prolíná celou historií právě již od dob římského práva.

Tvůrci nového kodexu si uvědomovali jeho významný vliv na oblast majetkových práv a právě právní úpravou držby, jako jedním z věcných práv, otevírají část třetí nového občanského zákoníku pojednávající o absolutních majetkových právech. Vůle a snaha o poukázání na důležitost a významnost držby je patrna již ze samé úpravy držby v zákoníku. NOZ právní ukotvení držby rozšiřuje z pouhých tří paragrafů, kterými byla držba upravena v občanském zákoníku z roku 1964, na počet dvaceti dvou paragrafů. Úprava se tedy značně rozšířila, přičemž byla převzata koncepce vycházející z obecného zákoníku občanského z roku 1811, v podobě upravené vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937, jenž byl snahou o vytvoření jednotného československého občanského zákoníku. Přibylo hned několik držebních institutů, které se budu ve své práci snažit vysvětlit a popsat.

Cílem mé diplomové práce bude čtenářům poskytnout jak historicko-právní pohled na vývoj institutu držby, tak i obeznámit je s novou právní úpravou, jejími přínosy i možnými

úskalími, popřípadě i možnými nedostatky. Problematika držby je nesmírně široká a komplikovaná. Cílem mé práce je poskytnout ucelený pohled na vývoj držby od jejího vzniku, přes úpravu obsaženou v občanských zákonících platných na území České republiky s největším zaměřením na platnou právní úpravu, kterou přináší nový občanský zákoník, a s názorem na úpravu *de lege ferenda*. Moje práce nebude pouze snahou o historický popis, ale spíše úsilím o přiblížení a seznámení čtenářů s tímto ne zcela jednoznačně uchopitelným institutem s poukazem na to, jak se k němu stavěla odborná veřejnost i judikatura za dobu jeho historie. Kromě majoritního důrazu na pochopení nové právní úpravy, kde bude cílem zodpovězení otázek, jak se s novou úpravou vypořádá soudní praxe, zda bude mít judikatura k zákoníku z roku 1964 dále význam nebo se bude nutné vrátit k judikatuře a literatuře starší, se práce zaměří také na ochranu držby, neboť právě v tom, že je držbě poskytována ochrana, spatřovali někteří autoři její největší smysl a podstatu.

Vzhledem k očekávané návaznosti nové úpravy na historické právní prameny se budu snažit vyhledat a při zpracování práce používat relevantní historickou literaturu, jakož i další historické prameny a zdroje, ale za cíl si kladu také je porovnat s názory současných autorů.

Práce bude přehledně členěna do kapitol, ve kterých se nejprve zaměřím na historický vývoj institutu, dále na pojem držby jako takové s poukazem na nejednotnost snah o její vymezení a právní charakteristiku. Dále bude cílem mého zkoumání zakotvení a pojetí držby v novém občanském zákoníku a ochrana, kterou ji tento poskytne. V závěru poté nastíním jeden z nejdůležitějších následků držby a to vydržení. Diplomová práce bude mít převážně popisný charakter. Při psaní práce budu pracovat s texty občanských zákoníku platných na našem území, monografiemi, komentáři, judikaturou, internetovými zdroji i odbornými články. Obsah práce odpovídá právnímu stavu ke dni 31. května 2014.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ

2.1 Držba v době římského práva

Pojem držitel vznikl tím, že byl odvozen od římskoprávních pojmů *possessio* a *possessor*. Za držitele byla označována osoba, která měla faktickou moc nad věcí s úmyslem mít věc výlučně pro sebe.¹ Na držbu bylo nazíráno jako na faktické panství, na rozdíl od vlastnictví, které bylo panstvím právním. Aby toto faktické panství mohlo být označeno za držbu, muselo splňovat dva požadavky, a to fyzické ovládnutí věci a vůli tuto věc ovládat jako vlastní. V právu římském byly tak stanoveny dva základní znaky držby, a to *corpus (corporalis) possessio* a *animus possidendi*.

První znak, kde *corporalis* znamená doslova „tělesné“ a naznačuje, jak bezprostředně držitel na věc působil, a o jak úzký fyzický vztah zde šlo, nastával většinou uchopením věci a ovládnutím věci u movitých věcí, zatímco u nemovitostí postačovalo například ukázání hranic, vymezení pozemku či vstup na něj.²

Animus possidendi vyjadřuje vůli držitele nakládat s věcí jako s vlastní, mít ji úplně a naprosto pro sebe jako předmět svého vlastnictví. Tato vůle musí být projevena navenek. Obě složky musí být naplněny, aby bylo možno mluvit o držbě, ale větší důraz se kladl na existenci vůle s věcí nakládat jako s vlastní, neboť fyzické ovládnutí mohlo být uskutečněno i skrz jinou osobu.

Římské právo pojímalo držbu ze dvou hledisek. První bylo pojetí, že držba je součástí vlastnictví a držbou, právě jako faktickým stavem, se vlastnictví projevuje. To vycházelo z názoru, že faktický stav odpovídá stavu právnímu a tato držba neměla podstatného významu. Na druhé straně ale bylo počítáno s možností, že soulad mezi stavem faktickým a právním nemusí pokaždé existovat a že tedy držba může existovat bez ohledu na vlastnictví jako samostatný jev. I zde byla ovšem snaha toto uvést do souladu. V případě, že byla držba posuzována bez ohledu na vlastnictví, přicházely v úvahu dva římské instituty, a to praetorská ochrana držby a vydržení, které byly s tímto „typem“ držby spojeny.³

Předmětem držby byla nejdříve hmotná věc (taková, která mohla být předmětem práva vlastnického) a později i právo, které připouštělo opětovný výkon.⁴ Aby tomuto právu náležela

¹ BUBELOVÁ T., Kamila. Držitel – detentor nebo possessor? In VYHNÁLEK, Leoš (ed). *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Iuridica 2 - 2000*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s. 30.

² KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 161 – 164.

³ Tamtéž, s. 161 – 164.

⁴ PETR, Bohuslav, PETR, Bohuslav (ml.). Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby a vydržení. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 17, s. 613.

ochrana, muselo být alespoň jednou vykonáno.⁵ Co se týká nabývání držby, bylo vždy nutné, aby se u nabyvatele projevil oba dva pojmové znaky držby, a to fyzické ovládání a vůle s věcí nakládat jako s vlastní. Subjektem držby musel být subjekt způsobilý projeviti vůli, a to vůli ovládat věc jako vlastní. Tak držby nemohli nabýt duševně choré osoby nebo děti, ale třeba i právnické osoby. Bylo připuštěno i nabytí skrz zástupce.⁶ Držba mohla zaniknout jak fyzickou ztrátou možnosti věc ovládat, tak pozbytím vůle s věcí nakládat jako se svou, ale i ztrátou obou těchto znaků současně a dále smrtí držitele, zánikem věci a podobně.⁷ Dle římského práva existovaly dva typy držby, a to držba v dobré víře (vůli) či držba ve zlé víře. V dobré víře byl takový držitel, který byl přesvědčen, že nepůsobí svou držbou nikomu újmu. Nejde zde tedy o to, zda si myslí, že je vlastníkem věci. Ve zlé víře byla naopak osoba, kterou šlo označit za nepoctivého nálezce, zloděje nebo lupiče. Dále se držba rozlišovala na spravedlivou a nespravedlivou.⁸

Z římského práva také pochází zásada, podle které: „*nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse habet*“, z níž byla umožněna právě jedna výjimka, a to vydržení vlastnického práva oprávněným držitelem, pokud se ovšem nejednalo o věc kradenou.⁹

2.1.1 Ochrana

Během vývoje dospěla praxe k tomu, že je nutno držbu chránit. Na držitele bylo nazíráno jako na „*beatus possidens*“ tedy jako na „blaženého“. Držba tedy nabývala samostatného významu, ač se stále jednalo o stav faktický, a vznikla potřeba ji chránit před svémocnými zásahy či před úplným odejmutím. Tímto prostředkem ochrany se stala praetorská interdikta. Jednalo se o ochranu držební neboli posesorní. Tato interdikta byly příkazující nebo zakazující rozkazy, které vydával preator k ochraně poslední klidné držby, za předpokladu, že nebyla získána násilím, tajně nebo jako výprosa. Byla dvojího druhu, první sloužila k ochraně před rušením držby, druhá k ochraně před jejím odnětím. Chránil se zde stav faktický, nikoli právní. Jejich funkcí byla ochrana vlastnického práva a dále vytvoření klidných podmínek pro případný vlastnický spor. Další způsob ochrany lze spatřovat v jistém budoucím výhodnějším procesním postavení v průběhu sporu o vlastnické právo.¹⁰

⁵ KINCL: *Římské právo*, s. 164.

⁶ Tamtéž, s. 167 – 168.

⁷ PETR, PETR (ml.): *Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby...*, s. 614.

⁸ Tamtéž, s. 614.

⁹ TĚGL, Petr. *Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevlastníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 2, s. 43.

¹⁰ KINCL: *Římské právo*, s. 164 – 166.

2.2 Obecný zákoník občanský z roku 1811

Všeobecný zákoník občanský (zkratka ABGB), v české praxi označovaný jako obecný zákoník občanský, byl přijal císařským patentem Františka I. č. 946 Sb. z. s., a vyhlášen 1. června 1811. Lze říci, že tento zákoník byl velmi nadčasový, neboť v některých státech, například v Rakousku, platí dodnes a i v dalších zemích byla jeho časová působnost velmi dlouhá. Na našem území platil od svého přijetí, a po recepci práva provedené v roce 1918, až do konce roku 1950, kdy byl vydán občanský zákoník nový. Byl věrný klasické koncepci práva římského.¹¹ Tento zákoník přesně rozlišoval pojem detentora (majitele) a possessora (držitele)¹², což vyplývá z §309 OZO, ve kterém se praví: „Kdo má věc ve své moci nebo úschově, sluje její majitel. Má-li majitel věci vůli ji za svou podržeti, jest jejím držitelem.“ Držba se rozlišovala na pořádnou, která se zakládala na platném právním důvodu, a nepořádnou, na poctivou (držitel zde neví, že se dopouští bezpráví, jde o omluvitelný omyl) a nepoctivou a dále pravou (to jest taková držba, která nebyla získána lstí nebo výprosou či klamem) a nepravou. Jedině držba pořádná a poctivá byla hodna vydržení a požívání plodů.¹³

Tento zákoník striktně rozlišoval držbu věci a držbu práva. K nabytí držby věci bylo potřeba uchopovacího činu a držitelské vůle, přičemž bylo nerozhodné, zda toto nastane ve stejný čas či po sobě. Tak tímto činem, co se týče movité věci, může být tělesné uchopení, odvedení, opatrování, v případě nemovitosti pak vstoupení, vymezení, ohrazení, obdělání, položení mezníků. Toto ovšem není v žádném případě taxativní výčet, neboť takovým činem může být každý, který držiteli zjedná výhradní a bezprostřední možnost panování (vlády) nad věcí.

Co se týče držby práv, těch se nabývalo jejich výkonem (postačil i výkon jediný) ve vlastním jménu (§312 OZO). Tento výkon se zde rovná *apprehensi* (česky „uchopení“). Vůle musí směřovat k výkonu obsahu tohoto práva s vědomím toho, aby zde byl založen stav opětovného výkonu. Jinými slovy se držba práva nabude tak, pokud osoba má vůli vykonávat určité právo, jako by jí příslušelo, a tato vůle je realizovaná výkonem tohoto práva.¹⁴

Co se týče vůle, ta se liší od vůle vlastnické. Proto držitel nemusí být přesvědčen o svém vlastnictví. Vlastnická vůle v sobě totiž vůli držitelskou obsahuje, ale ne naopak Vůle právnické osoby byla odvozena od vůle jejich zástupců.¹⁵ Obecně bylo připuštěno nabytí držby skrz zástupce, který se držby chopil s úmyslem nabýt ji pro zastoupeného, který sám

¹¹ KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonnost*, 1992, roč. 40, č. 10, s. 579

¹² BUBELOVÁ: Držitel – detentor nebo possessor?, s. 32.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná*. Praha: Věšhrad, 1934, s. 84.

¹⁵ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 43.

měl vůli k nabytí. Mezi zástupcem a zastoupeným existoval právní poměr, jehož existence umožňuje z činů zástupce nabytí následků pro zastoupeného. Prostřednictvím zástupce mohly držbu získat osoby „šílené a blbé“ a děti do sedmi let, a to i nevědomky a dokonce i proti své vůli.¹⁶

Předmětem držby mohly být všechny věci, které nebyly vyloučeny z právního obchodu (*res extra commercium*). Dále byly vyloučeny například části erárního oděvu armády, cizozemské loterní losy, věci, jejichž dovoz byl zakázán, lidské mrtvoly, veškeré věci veřejné patřící obci nebo státu a dále věci, které sloužily k volnému užívání všech (*res omnium communes*). Předmětem držby práv byla práva majetková, tedy taková, která mohla být předmětem právního obchodu a připouštěla opětovný výkon. Vyloučena tím tedy byla práva osobní a rodinná. Právy způsobilými být předmětem držby byly služebnosti, věcná břemena, užívací práva z nájmu a pachtu, půjčka, opětovné dávky, jakými byl například důchod, práva autorská, práva patentní, právo rybářské, vodní, právo k děláni hor atd. Výprosa, násilí, výkon práva potajmu držbu také zakládají, neboť bezelstnosti není k nabytí práva potřeba.

Držba věci se pozbývá *animo et corpore* nebo i jedním z uvedených prvků. Ztrátou *animo*, aneb ztrátou držební vůle s věcí jako se svou dále nakládat, může být opuštění věci, přenechání věci jiné osobě. Naproti tomu ale lze držbu pouhou vůlí uchovat, a to pokud je držitel v naději, že se mu věc ztracená zase vrátí (§352 OZO). Ztráta držby *corpore* nastane, jestliže držitel pozbude fyzické možnosti s věcí nakládat. Tak se stane zničením věci, tím že se věc dostala na neznámé či nepřístupné místo a nejde zde pouze o překážku dočasnou (například držitel si zrovna nemůže vzpomenout, kam věc uložil). To se může stát potopením lodi (na které se věc nacházela), zběhnutím zvířat, ale i tím, že byl držitel z držby vypuzen. Držba zaniká také v případě, že se držitelem stane jiná osoba.¹⁷

Co se týče držby práva, ta se ztrácí se ztrátou *animo, corpore* nebo nevýkonem práva po jistou dobu, s kterou zákon váže promlčení. Pouhý nevýkon zde sám o sobě ztrátu držby nezavede, neboť dle §351 OZO jsou k tomu potřeba další náležitosti. Pak tedy pokud nemožnost výkonu držby způsobila protistrana, zaniká držba až souhlasem dotčeného držitele. Ztrátou *animo* se držba ztratí tak, že se držitel vzdá držení nebo projeví vůli, že již držet nechce. Příkladem ztráty *corpore* je ztráta možnosti výkonu práva, zejména smrt držitele,

¹⁶ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 69 – 78.

¹⁷ Tamtéž, s. 84 – 89.

zkáza věci, která byla základem pro držení daného práva, a dalšími skutečnostmi; dále když protistrana překazí výkon práva.¹⁸

2.2.1 Ochrana

Chráněna byla dle §339 OZO držba jakákoliv, neboť nikdo není oprávněn ji svémocně rušit. Ten kdo v ní byl rušen, se mohl soudně domáhat, aby byl zásah zapovězen a prokazatelná škoda nahrazena. Právní prostředky k uchování (k ochraně) držby uvádí OZO v §344 a násl., přičemž ochranu dělí na: a) ochranu při naléhavém nebezpečí, kde držitelé náleží právo svou držbu chránit a v případě, že by soudní pomoc přišla pozdě, dokonce i použít přiměřené násilí k jejímu zapuzení v mezích § 19 (tzv. svépomocná ochrana držby), b) ochranu proti nepravému držiteli, který se ujme držby potajmu, lstí nebo výprosou, žalobou na uvedení v předešlý stav i na odškodnění, c) právní prostředek, je-li pravost držby pochybná. V tomto případě se věc svěří až do doby rozhodnutí do opatrování soudu.

Jestliže rušení držby spočívá ve stavbě nové budovy, vodního díla nebo jiného díla či bourání budovy nebo jiného díla, je držitel oprávněn se u soudu domáhat zákazu této novoty. Soud je povinen rozhodnout co nejrychleji a do doby než tak učiní, může zakázat, aby se ve stavbě pokračovalo (§340, 341, 342 OZO).

2.3 Občanský zákoník z roku 1950

Občanský zákoník tzv. střední občanský zákoník (SOZ) byl přijat zákonem č.141/1950 Sb. dne 25. října 1950 s účinností od 1. ledna 1950. Právní úprava držby čítala sedm paragrafů (§143 – 149 SOZ) a byla začleněna až za úpravu vlastnictví a spoluvlastnictví. Dle §143 SOZ je držitelem ten, kdo s věcí nakládá jako¹⁹ se svou anebo vykonává právo pro sebe. Zákoník opouští od dělení držby, tak jak ji dělil OZO, a namísto toho ji nadále zjednodušeně rozlišuje pouze na oprávněnou a neoprávněnou.²⁰ Toto dělení bylo ve své době vítáno, neboť jím byl institut držby podstatně zjednodušen. Kdo byl se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že mu věc nebo právo náleží, byl držitelem oprávněným (§145 odst. 1 SOZ). Jinak se jednalo o držitele neoprávněného. Tím se také stal, jestliže v průběhu vydržecí doby přestal být se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře. V pochybnostech se mělo za to, že držba je oprávněná (§145 odst. 2 SOZ). Toto rozlišování pak hrálo roli v otázce vydržení, ochrany

¹⁸ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 119 – 126.

¹⁹ V této nové formulaci držitele v § 143 SOZ se na návrh Krčmáře záměrně přidává slovo „jako“, které podle něho zásadně rozšiřuje oblast držby. Viz BĚLOVSKÝ, Petr. Kontext držby a vydržení vlastnického práva v novém občanském zákoníku. *Jurisprudence*, 2012, roč. 23, č. 1. Citováno z ASPI.

²⁰ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 565.

držby a vypořádání se s vlastníkem. Zachováno zůstalo dělení na držbu věci a držbu práv, které „dopouštějí“ trvalý nebo opětovný výkon. Dle §146 SOZ svědčila oprávněnému držiteli v zásadě stejná práva jako vlastníkov²¹.

2.3.1 Ochrana

Ochrana byla poskytována oběma typům držby, tedy jak oprávněné, tak neoprávněné. Před rušením se držitel mohl bránit přiměřenou svépomocí (§150 SOZ). Dle §151 SOZ bylo další možností se obrátit do třiceti dnů, od doby, kdy se držitel o svémocném rušení jeho držby dozvěděl nebo zjistil, že byl držby zbaven, obrátit na národní výbor, aby rušení zakázal či v případě zbavení držby nařídil uvést vše v předešlý stav. Nadto oprávněný držitel a také ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe, může žalobou na vydání věci žalovat každého, kdo mu věc neprávem zadržuje. Pokud věc osoba nezadržuje, ale přesto do práva držitele zasahuje nebo jej jinak ruší, lze se domáhat ochrany také žalobou proti tomuto rušení (§152 SOZ). O vydání nešlo žalovat oprávněného držitele, který věc nabytí úředním výrokem ve veřejné dražbě. Pokud šlo o věc movitou, tak ani tehdy, nabytí-li jí za plat (dnešními slovy za úplatu – pozn. autorky) buď od někoho, kdo je oprávněn s takovými věcmi obchodovat, anebo od toho, komu ji žalobce sám svěřil. V těchto případech nabývá držitel práva vlastnického (§154 SOZ – tzv. nabytí od nevlastníka).²²

2.4. Občanský zákoník z roku 1964

2.4.1. Právní úprava držby v občanském zákoníku z roku 1964 a po novele provedené zákonem č. 131/1982 Sb.

Původní návrh zákona přijatý dne 26. února 1964 Národním shromážděním č. 40/1964 Sb., který byl účinný od 1. dubna 1964, institut držby vůbec neupravoval. Zmiňuje se o ní pouze jako o jednom z atributů práva vlastnického²³. Záhy se ale ukázalo, že vypuštění této úpravy jako „zbytečné a buržoazní“ nebylo vhodné, a tak se novelou občanského zákoníku č. 131/1982 Sb. (účinnou od 1. dubna 1982 do 31. prosince 1991) pojem držby, který upravoval pouze jediný paragraf, do občanského zákoníku zase vrátil. V §132a odst. 1, který se nazýval Ochrana držby, stálo: „Kdo nakládá s věcí jako se svou a je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc patří, má – pokud není stanoveno jinak – obdobná práva na ochranu

²¹ PETR, Bohuslav. *Vydržení v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 38.

²² Tamtéž, s. 39 - 40.

²³ PETR, PETR (ml.): Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby..., s. 617.

jako vlastník²⁴. Držba byla považována za stav faktický, který i přesto, že není právní vztah zcela jistý, požíval ochrany, a to ochrany obdobné té, která po právu náležela vlastníku věci.²⁵ Jednalo se tedy o negatorní žalobu, sousedskou žalobu, reivindikační žalobu, svépomoc, ochranu dle §5 (ochrana pokojného stavu) a §417 (odvracení hrozící škody), právo na náhradu škody apod.²⁶

2.4.2 Právní úprava držby po novele občanského zákoníku provedené zákonem č. 509/1991 Sb.

Po druhé novele upravující institut držby provedené zákonem č. 509/1991 (s účinností 1. ledna 1992 Sb.) čítala úprava držby tři paragrafy (§129 – 131).²⁷ Za nejdůležitější považuji na začátku zdůraznit, že tento občanský zákoník rozlišoval pouze držbu oprávněnou a neoprávněnou. Určovatelem byla dobrá víra držitele vztahující se na skutečnost, že věc držiteli patří. Ta se v tomto případě nezkoumala subjektivně, ale objektivně.²⁸ Pokud byl tedy držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc patří, jednalo se o držitele oprávněného. Ke splnění náležitostí držby poctivé stačil, na rozdíl od požadavku v OZO, kde musel být pro splnění kvalifikace držby jako řádné důvod platný, i právní důvod domnělý. To je takový, který se zakládá na omluvitelném omylu spočívajícím právě v tom, že tu platný důvod není, i když držitel má za to, že je. Takový omyl může být buď právní²⁹, nebo skutkový.

Naopak jestliže si držitel byl vědom nebo vzhledem ke všem okolnostem měl být vědom, že není vlastníkem, a přesto s věcí nakládal jako s věcí vlastní, jednalo se o držitele neoprávněného. V pochybnostech platila vyvratitelná domněnka, že držba se považuje za oprávněnou. To poté mělo význam na vyrovnání se s vlastníkem věci, ochranu jeho držby a především na možnost vydržení.

Tato úprava znala a rozlišovala držbu věci a držbu práva. První z uvedených byla většinou chápána i jako držba práva vlastnického.³⁰ Držba práva byla také připuštěna. Muselo

²⁴ Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy. [online]. [citováno dne 16. března 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=131&r=1982>>

²⁵ PETR, PETR (ml.): Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby..., s. 618.

²⁶ Tamtéž, s. 619.

²⁷ KNAPPOVÁ: Držba, s. 579.

²⁸ Tamtéž, s. 586

²⁹ Právní omyl lze vymezit na omyl o právu (*ignorantia iuris*), který vzhledem k zásadě, že „neznalost zákona neomlouvá“, nemůže vést ke vzniku dobré víry a právní omyl - tedy omyl o obsahu normy (*error iuris*), který sám o sobě nevyklučuje existenci dobré víry. Přesto se ale judikatura povětšinou vydávala stanoviska v neprospěch tohoto držitele. ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 569 – 570.

³⁰ PETR, PETR (ml.): Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby..., s. 621.

jíti o právo, které připouštělo opětovný nebo trvalý výkon. Takovým právem bylo věcné právo k věcem cizím, právo zástavního věřitele a některá obligační práva.³¹

2.4.3 Ochrana

OZ poskytoval posesorní ochranu držbě bez rozdílu, zda šlo o držbu oprávněnou či neoprávněnou, v §5 OZ. Ten zabezpečoval ochranu držbě rušené i odňaté. Správní orgán³² zde poskytoval ochranu (poslednímu) pokojnému stavu. Předmětem tohoto řízení tedy byl pokojný stav (chránil se tedy spíše faktický stav), nikoli držba. Co se mělo na mysli pokojným stavem, OZ nepodával, a tak nezbývalo než pomocí volní úvahy zhodnotit zejména to, jak držba dlouho trvá a jak vznikla.³³ I přes fakt, že Česká republika je právní stát a správní orgán byl povinen tuto ochranu poskytnout, jednalo se o ustanovení, které nebylo velice efektivní a nebylo v praxi ani často používáno.³⁴

Ochrany se šlo samozřejmě domáhat i v řízení petitorním, které je ale zdlouhavější, a tak může dokonce „zvyhodňovat“ rušitele. Držiteli byla zaručena v §130 odst. 2 OZ stejná práva jako vlastníkovi. Těmito prostředky se zejména myslí vindikační a negatorní žaloba.³⁵ Držitel se tedy proti zásahům mohl bránit na základě §126 OZ. Měl tedy právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho držby neoprávněně zasahuje, zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje.

Paragraf 126 odst. 2 OZ říká, že: „Obdobné prostředky k ochraně jako má vlastník má i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe.“ Toto ustanovení chránilo především detentora, a to z důvodu lepšího práva (je-li tedy jeho právo lepší než právo rušitele), ať již měl věc u sebe z jakéhokoli právního důvodu (např. výpůjčka).³⁶ Žalobce v tomto případě neprokazoval vlastnické právo, ale jiné právo, které mu zabezpečuje mít věc u sebe.³⁷ Zvláštností je, že v komentáři profesora Švestky se dočteme, že na tomto místě je upravena žaloba publiciánská,³⁸ v komentáři doktora Eliáše se píše, že žalobu publiciánskou „náš právní řád

³¹ PETR, Bohuslav. *Vydržení v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 64.

³² Kterým byl dle zákona č. 102/1992 Sb. pověřený obecní úřad, který rozhodoval v přenesené působnosti a toto řízení probíhalo dle zákona č. 71/1967 Sb. správní řád. Důvodem toho, že bylo zabezpečení této ochrany přenesenou od soudů na správní orgány, byla domněnka, že tyto lépe znají místní poměry, a tak adekvátněji vyhodnotí pokojný stav. Viz ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 70.

³³ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2., doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 233 – 234.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ BUBELOVÁ: Držitel – detentor nebo possessor?, s. 33.

³⁶ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 537.

³⁷ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 705.

³⁸ ŠVESTKA: *Občanský zákoník I...*, s. 705.

nezná“.³⁹ Zatímco tedy držbě oprávněné byla poskytnuta petitorní ochrana v podobě vlastnických žalob⁴⁰ (*actio publiciana*), držbě neoprávněné pouze ochrana posesorní dle §5 OZ.⁴¹ I zde ovšem platilo, že držitel není chráněn proti silnějším vlastnickému právu vlastníka.⁴²

Paragraf 6 OZ připouštěl svépomoc za splnění následujících předpokladů: a) je zde existence neoprávněného zásahu do práva, b) tento zásah je bezprostřední (reálně hrozí, nebo dosud trvá), c) svépomoc musí být přiměřená intenzitě, nebezpečí a způsobu zásahu a d) svépomocnou ochranu „provede“ ten, kdo je ohrožen.⁴³

³⁹ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 532.

⁴⁰ PETR, PETR (ml.): *Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby...*, s. 621.

⁴¹ Tamtéž, s. 620.

⁴² KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné I.* 4. vydání. Praha: Aspi Publishing 2005, s. 338.

⁴³ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 98.

3. POJEM DRŽBY

Dle nauky rozeznáváme držbu vlastníka a držbu osoby odlišné od vlastníka. V prvním případě, kdy je vlastník a držitel tatáž osoba, nám nevzniká žádný větší problém, neboť právo držby zde tvoří součást obsahu vlastnického práva. V případě držby nevlastníka, již jisté právní problémy a otázky vyvstanou, neboť zde jde o faktický stav nesouladný se stavem právním. Vlastníkovi v tomto případě zůstává pouze holé vlastnictví (*nuda proprietas*).⁴⁴ Problematika se v tomto případě týká vzájemných práv a povinností držitele, třetích osob a vlastníka věci. Držba je tedy na jedné straně pojem skrytý v pojmu vlastnictví. Na straně druhé je schopna existovat i zcela samostatně bez ohledu na vlastnictví. Pokud tedy vlastník ztratí držbu své věci, vlastnictví tím neztrácí. Naproti tomu držba je úzce navázána na fakticitu stavu, bez ohledu na existenci vlastnictví.⁴⁵ „Držba je stav, který se podle obecných zkušeností jeví jako panství nad věcí, k jejímu naplnění není nutné užívání věci, dispozice s ní, ba ani její detence. Jde o to, že je tu stav, který se jeví jako zmíněné panství.“⁴⁶ Problém vymezit, co to vlastně držba je, lze spatřovat i ve snaze ji definovat jako „něco, co leží mezi podmínkami vzniku a zániku nabytí držby“.⁴⁷

Klasická literatura držení práva definuje jako skutkem osvědčenou možnost nějakého konání, které kdyby se dělo po právu, tak by bylo výkonem nějakého práva. A dále tato možnost konání je spojena s vůlí provést toto konání, jakoby příslušelo po právu.⁴⁸

Lze s jistou nadsázkou říci, že co se týká snah o přesnou, jasnou a obsahově všezahrnující charakteristiku držby, platí úsloví: „Co právník, to názor“. Proto se v následujících podkapitolách vynasnažím čtenáře zasvětit do problematiky, která se na institut držby váže, a sporných otázek na ní navazujících.

3.1 Animus possidendi a corpus possessionis

„Pro vznik držby je nezbytné naplnění dvou předpokladů: vůle s věcí nakládat jako s vlastní, (držební vůle, *animus possidendi*) a faktické ovládnutí věci (*corpus possessionis*).

Corpus possessionis vyjadřuje objektivní prvek. Fakticky věc ovládá ten, kdo podle obecných názorů a zkušeností vykonává tzv. právní panství nad věcí.“⁴⁹ Fakticky věc ovládá

⁴⁴ KNAPPOVÁ: *Občanské právo hmotné I...*, s. 334 – 339.

⁴⁵ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 564.

⁴⁶ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 120.

⁴⁷ Tento poznatek zachytil a sepsal Jiří Spáčil v Předmluvě k publikaci RANDA, Antonín, ŠIKL, Heřman. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: J. Otta, 1890. reprint Praha: ASPSI, a. s., 2008. 340 s.

⁴⁸ KRČMÁŘ: *Právo občanské II...*, s. 76.

ten, kdo ji má u sebe, kdo ji fyzicky drží. Některé věci ale držet nelze (například nemovitosti). Proto se neuzívá termínu fyzické ovládnání věci, ale faktické. Osoba držitele tedy projevuje svoji právní moc nad věcí.⁵⁰ Skutek, kterým se tato faktická vláda nad věcí nabývá, se nazývá *apprehense* a jeho povaha je velice různorodá; podle povahy předmětu a poměrů. Randa jde v úvahách až tak daleko, že souhlasí s názorem, že držba nemusí spočívat pouze na fyzickém momentu, ale i na momentu morálním a právním tj. tam kam až sahá naše právní sféra.⁵¹ Naproti tomu slovy komentáře lze *corpus possessionis* popsat také tak, že se jedná o: „zvlášť kvalifikovaný projev vůle, neboť vůle neprojevená nemá právní relevanci“. Platí, že pokud neexistuje vědomí, není možné, aby existovala držební vůle subjektu a naopak, pokud je dáno vědomí, nemusí tato samotná skutečnost znamenat existenci držitelské vůle.⁵² Rozhodné zde ovšem je, že držitel má faktickou moc věc používat, užívat, spotřebovat, přenechat jinému k užívání ba ji i zničit. *Corpus* se tedy projevuje různě podle toho, jaká věc či právo je předmětem držby. *Corpus* je u osoby držitele zachován i v případě, že věc dal někomu do výpůjčky nebo do nájmu, tedy i přestože věc fakticky v dané době nedorčí. Vypůjčitele či nájemce lze v tomto případě označit za detentora. Odlišení držby od vlastnictví lze spatřovat v tom, že držitel nemá právo na jiného převést vlastnictví.⁵³

Přesto, že teorie v otázce co je a jak se nabývá *corporis possessioni* není jednotná, praxe si při hodnocení této otázky vede dobře. „...zodpovězení otázky, zda někdo v konkrétním případě s věcí nakládá ve smyslu §129 (OZ – pozn. autorky), obvykle větší potíže nečinilo. Význam teoretických výkladů *corporis possessionis* spočívá hlavně v tom, že dávají představu o teoretické problematice držby a mohou v pochybnostech ukázat směr uvažování. Jinak je asi skutečně nejlepší spolu s Randou spoléhat na empirii a popř. intuici.“⁵⁴ Randa tedy upouští od definice *corpus* a uznává, že zda věc někdo ovládá, je věcí zkušeností.⁵⁵

Animus possidendi má subjektivní povahu z hlediska držitele. Vůle mít věc pro sebe a nakládat s ní jako s věcí vlastní (neboli jako by mu patřila) se nazývá držební vůlí (tento pojem se ale v českém právu moc neujal). Osoba tedy nakládá a chce nakládat s věcí, kterou

⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Cdo 728/2000

⁵⁰ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 72.

⁵¹ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 51.

⁵² ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. 1. svazek. Díl druhý*. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935, s. 72 – 73.

⁵³ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 566.

⁵⁴ KNAPPOVÁ: *Držba*, s. 585.

⁵⁵ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 51- 56.

ovládá, jako by jí patřila, jako by byla jejím vlastníkem. Tato vůle se zpravidla objevuje současně s nabytím faktické moci nad věcí. Pozitivně vymezit, co se myslí tím, kdy někdo nakládá s věcí „jako s vlastní“, lze jen těžko. Negativně lze říci, že s věcí takto nenakládá osoba, jejíž právo je závislé na právu osoby, která dala k tomuto nakládání povolení (např. poskytla výpůjčku). Existence této vůle se posuzuje z hlediska objektivního, tedy jak se vůle osoby projevuje navenek.⁵⁶ Osoba držitele tedy projevuje svoji právní moc nad věcí.⁵⁷

Podstatné je na závěr zdůraznit, že tyto dvě složky musí být naplněny, a to kumulativně, aby se v daném případě dalo hovořit o držbě.

3.2 Odlišení (vymezení) držby od detence

O detenci (*ius detinendi*) půjde, pokud osoba fyzicky věc ovládá, nakládá s ní (*corpus possessionis*), avšak nemá v úmyslu s ní nakládat jako s věcí vlastní, nýbrž jako s věcí cizí, tedy nikoli pro sebe (chybí zde *animus possidendi*). Detentorem je například nájemce, pachtýř nebo ten, kdo užívá věc na základě služebnosti.⁵⁸ Tento stav tedy předpokládá, že osoba nemá vědomí, ba ani vůli věc mít pro sebe či jiného. Dalším příkladem může být osoba, která neví, že daná věc je uzamčena v jeho skříňce.⁵⁹ Pokud osoba začne nakládat s věcí jako s věcí vlastní, může se detence změnit na držbu a obráceně. Znakem, který je pro držbu i detenci shodný, je tedy faktické ovládání věci.⁶⁰ Nerozlišuje se tedy na detenci v dobré či špatné víře, neboť zde vůbec není úmysl, vůle mít věc pro sebe. Stejně tak jako je držba předstupěň vlastnictví, tak je detence předstupněm držby.⁶¹ Oproti držbě či vlastnickému právu je detence slabším právním titulem užívání věci s nižším stupněm právní ochrany.⁶² Detence je jev v praktickém životě velice častý a ukazuje se, že v posledních desetiletích její přítomnost narůstá. Částečně s tím souvisí tvrzení, že: „pro postmoderní dobu je touha věcí užívat silnější, než potřeba je vlastnit.“⁶³

⁵⁶ KNAPPOVÁ: Držba, s. 585

⁵⁷ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 72.

⁵⁸ Tamtéž, s. 71.

⁵⁹ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 8.

⁶⁰ KNAPPOVÁ: Držba, s. 581

⁶¹ BUBELOVÁ: Držitel – detentor nebo possessor?, s. 31.

⁶² ELIÁŠ: *Občanský zákoník: Velký akademický komentář...*, s. 564.

⁶³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 192.

3.3 Držba jako stav faktický nebo právní

Dalo by se s lehkou nadsázkou říci, že otázka, zda je držba stavem faktickým nebo stavem právním, je stejně stará jako institut držby sám. Až do doby zveřejnění práce F. C. von Savignyho *Das Recht des Besitzes* z roku 1830 převažovalo mínění, že držba je právem. Savigny ale zaujal názor, že jde o pouhý fakt. Stejné pojetí zaujal a dále propracoval Antonín Randa a vyjádřil se, že tento fakt stojí vedle práva, což znamená, že nejde ani o právo ani neprávo, a to i navzdory tomu, že sám OZO držbu řadí mezi práva věcná, přičemž ale po rozboru ustanoveních držby se týkajících v OZO uvedených, by se dalo říci, že držba je popisována jako pouhé faktum.⁶⁴

„Dle toho objevuje se nám držba původně jako skutkový stav, jenž by neměl v právu jiného významu nežli kterákoliv jiná skutečnost, kdyby s ním právo pozitivní jistých právních účinků, zejména soudní ochrany proti svémocnému rušení nespojovalo. Teprve touto ochranou stává se přirozený pojem držby pojmem právním, držba sama ústavem právním a úprava poměrů držebních částí práva soukromého.“⁶⁵ Z této Randovy myšlenky lze naopak vyčíst, že právě ochrana, která je držbě poskytována, z institutu držby činí institut právní. Randa zároveň ale říká, že ochrana je pouze následkem držby a nikoli jejím obsahem, a tak tedy nakonec zaujímá stanovisko, že držba je „pouhý fakt“.⁶⁶

Z presumpce, že držba je pouze faktický stav chráněný právem, se dají vyvodit tři její významy, a to: právo držby (ten, kdo věc fakticky drží, má ji v detenci, má právo držby ve smyslu, že s věcí může fakticky nakládat), právo na držbu (osoba nemá věc ve své moci, zato jí svědčí právní titul k věci a tedy má právo na držbu), právo na ochranu pokojného stavu (posesorní ochrana).⁶⁷ Příkladem lze uvést držbu zloděje, který i přesto, že věc odcizil, má jistá práva k ochraně své držby např. bránit se proti svémocnému rušení.

Pozoruhodným se v této problematice zdá být i další názor. „Ježto držba ve skutečnosti jest pouze dokumentováním toho kterého práva a nikoliv samostatným ústavem právním, postrádá veškerého právního podkladu a poněvadž se také snadno lze bez ní obejít. (...) V době ústnosti a bezprostřednosti jednání, rychlého rozhodování, snahy po zlepšení řízení a konečném řešení sporů postrádá ústav držby a její ochrana svého původního odůvodnění, přestává býti účelnou a lze ji proto odstraniti a to tím spíše, když vůbec není zapotřebí za ně

⁶⁴ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 14 – 18.

⁶⁵ Tamtéž, s. 6.

⁶⁶ Tamtéž, s. 14 – 15.

⁶⁷ PETR: *Výdržení v českém právu...*, s. 61.

nějaké náhrady.“ Takto k úplné eliminaci nabádá dr. Cibulka v článku z roku 1942, právě s poukazem na faktickou (a nikoli právní) podstatu držby.⁶⁸

Na to, zda je držba stav faktický či stav právní v historii nepanovala shoda a dá se očekávat, že i v budoucnu se na toto téma bude nadále diskutovat. Zajímavým se jeví poznatek že: „Praví-li však Papinianus, že držba *non tantum corporis, sed et iuris est*,⁶⁹ nelze to chápat jinak, než jako výslovné vyjádření názoru, že držba je obojí, stav faktický a zároveň právní, tj. subjektivní právo.“⁷⁰ Eliáš uvádí zajímavou myšlenku, která je možná s to celý problém rozřešit, a to, že „*je-li držba upravena právem, stává se z ní právní skutečnost*“.⁷¹

3.4 Držba věci nebo držba práva

Bipartice neboli oddělování držby věci a držby práva má svůj původ již v právu římském. Nejednalo se však o takové rozlišování, které předkládá NOZ. Zprvu byla připuštěna pouze držba hmotných věcí, až později, za principátu se vytvořila jakási zvláštní právní konstrukce (tzv. *quasi possessio*), která cestou analogie k držbě umožňovala interdiktivní ochranu a vydržení služebností. Držbu práva (*possessio iuris*), tak jak ho známe nyní, však římské právo v podstatě neznalo.⁷²

Randa rozlišuje držbu věci a držbu jiného práva. Vyjadřuje se tak, že držba věci se skládá ze dvou „momentů“, a to ze skutkové vlády nad věcí a vůlí nakládat s věcí jako s vlastní. Tuto vůli nazval vůlí držitelskou a její obsah vymezil jako úplnou skutkovou moc nad věcí. Naproti tomu držby práv se dle §312 OZ nabude, když se jich užije ve vlastním jméně, což Randa vysvětluje tak, že je třeba vůle vykonávat obsah práva pro sebe jako práva a dále je potřeba výkonu tohoto práva. Randa také přišel na to, že existuje vyšší pojem držby nadřazený oběma výše uvedeným, který definoval, jako „skutkem založenou faktickou možnost opětného výkonu jistého práva.“ V případě, že se jednalo o výkon práva vlastnického, šlo o držbu věci, pokud se jednalo o jinou možnost výkonu práva, šlo o držbu práva.⁷³

Krčmář se od tohoto dělení distancuje a pojem sjednocuje pouze na držbu práva, ať už se týká práva vlastnického nebo jiného. Vysvětluje to tím, že ten, kdo s věcí nakládá jako

⁶⁸ BĚLOVSKÝ, Petr. Kontext držby a vydržení vlastnického práva v novém občanském zákoníku. *Jurisprudence*, 2012, roč. 23, č. 1. Citováno z ASPI.

⁶⁹ Držba není jen něco tělesného, nýbrž má i právní účinek.

⁷⁰ KNAPPOVÁ: Držba, s. 580.

⁷¹ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický...*, s. 565.

⁷² BĚLOVSKÝ: Kontext držby a vydržení... Citováno z ASPI.

⁷³ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 8 - 14.

s vlastní, nemá v držbě věc, ale ve skutečnosti má v držbě vlastnické právo k dané věci. To lze podložit s poukazem na fakt, že vydržením se nezíská (nenabývá) věc, ale právě vlastnické právo k ní. Není proto důvod odlišovat výše uvedenou držbu vlastnického práva a práva jiného. Tato myšlenka se později promítla i do vládního návrhu z roku 1937, který byl v tomto inspiračním zdrojem pro NOZ.⁷⁴

OZ z roku 1964 rozlišoval mezi držbou věci a držbou práva, když v §129 OZ odst. 1 stanovil, že držitelem je ten, kdo s věcí nakládá jako s vlastní nebo kdo vykonává právo pro sebe. Odstavec druhý upřesňuje, že držet lze věci, jakož i práva, která připouštějí trvalý nebo opětovný výkon.

NOZ toto dělení ovšem nepřevzal a patrně dle inspirace vzaté z vládního návrhu z roku 1937 a po názorech vyjádřených Krčmářem se na tuto problematiku již bude pro příště nahlížet jako na pojem držby, který je jednotný, stanovující, že se jedná vždy již o držbu práva (a to práva vlastnického nebo jiného).⁷⁵ Dle vládního návrhu z roku 1937 je dělení na držbu věci a držbu práva, které má svůj historický původ již v právu římském, nepřesné. Přičemž je zde vyjádřen názor, že držba věci je v podstatě totéž jako výkon vlastnického práva, tedy držba vlastnického práva.⁷⁶ Pojem držba práva v NOZ je tedy jakýsi „vyšší pojem držby“ a zahrnuje v sobě držbu vlastnického práva a držbu jiného práva.

NOZ zavádí nové pojetí věci v právním smyslu, což se odráží i do právní úpravy držby. Věc je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§489 NOZ). Hmotnou věcí je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu. Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty (§496 NOZ). Všechno co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím (§1011 NOZ). Tím se tedy pojem držby v právním smyslu rozšiřuje. O tom, proč jsou nově práva považována za věci, se důvodová zpráva zmiňuje pouze okrajově.

Je-li tedy právo pouze jednou z věcí, zdá se tedy rozporuplné a nelogické, proč je držba nově vystavěna na konstrukci držby práva a ne spíše na držbě věci.⁷⁷ Otázkou také je,

⁷⁴ K převzetí myšlenek Jana Krčmáře, podle něhož je rozlišování mezi držbou věci a držbou práva nesprávně, protože i v případě držby věci se vlastně jedná o držbu „práva“ vlastnického, se vyjadřuje i důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). [online]. [citováno dne 16. června 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>>

⁷⁵ SPÁČIL, Jiří. Nad návrhem nového občanského zákoníku, zejména nad úpravou některých věcných práv. *Právní zpravodaj*, 2003, roč. 4, č. 6, příloha, s. 2 – 4.

⁷⁶ TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku, 1. část – obecné výklady, veřejné seznamy, držba, vlastnické právo. *Obchodní právo*, roč. 21, č. 3, s. 86.

⁷⁷ SPÁČIL, Jiří. Držba v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 9, č. 13, s. 479 – 480.

jaká další práva se mají skrývat pod termínem „jiná práva“.⁷⁸ O tom bude pojednáno níže v textu.

Dle mého názoru měl zákoník zanechat klasickou úpravu z OZ, která rozlišovala mezi držbou věci a držbou práva, neboť aplikační praxe s tím neměla žádný problém, sporné otázky objasnila judikatura a právní obec byla na toto členění zvyklá.

3.5 Držba jako věcné právo

OZO ve svém §307 odděluje a vymezuje práva věcná a osobní práva k věcem. O právech věcných se dozvídáme, že to jsou práva, která náležejí k nějaké věci, bez zřetele k určitým osobám, kdežto osobní práva k věcem jsou taková práva k věci, která vznikají přímo ze zákona nebo ze zavazujícího jednání jenom proti určitým osobám. Paragraf 308 pak zařazuje držbu mezi práva věcná. S tímto ale mnozí autoři nesouhlasili a držbu prohlašovali pouze za stav faktický (za skutečnost⁷⁹), se kterým zákon váže určité právní následky, a protože jde pouze o toto faktum, nemůže se z podstaty věci jednat o právo.⁸⁰ Touto problematikou se v práci zabývám již výše.

I přesto, že §308 OZO držbu jako věcné právo explicitně takto vymezuje, našli se autoři, kteří toto ustanovení podrobovali kritice a vykládali ho svým způsobem. Randa nadále zastával stanovisko, že držba je pouhý faktický stav, spojený v držitelskou vůli. K podpoře tohoto argumentu lze uvést, že i kdyby bylo připuštěno, že držba je právem, stěží by se dalo hovořit o právu věcném, neboť pokud by byla předmětem držby jiná věc než věc hmotná, zejména pohledávka (slovy dnešní úpravy předmětem držby by bylo vlastnické právo k věci nehmotné) a dále jakékoli právo, nemohla by tato držba být věcným právem proto, že co do účinku jde o právo omezené. Povahu absolutního práva má držba v případě, že se jedná o její ochranu, která je poskytována zásadně vůči všem. Tak bylo zdůvodněno zařazení práva držby (nikoli držba sama) do věcných práv povahou její ochrany. „Praví se pouze, že právní výhody, spojené s držbou, tvoří právo povahy absolutní, držitel je chráněn zásadně proti každému, kdo by chtěl jakýmkoli způsobem svémocně do držby zasahovati“.⁸¹

NOZ držbu zařazuje mezi věcná práva a tyto pak do absolutních majetkových práv. Charakteristiku těchto práv můžeme najít v §976 – 978 NOZ, kde se dozvídáme, že tyto

⁷⁸ SPÁČIL: *Držba v návrhu nového občanského...*, s. 480.

⁷⁹ Dle názoru Savignyho. Převzaté z ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k československému obecnému zákoníku...*, s. 71.

⁸⁰ KRČMÁŘ: *Právo občanské II...*, s. 73.

⁸¹ ANDRES, Bedřich. Randovo pojetí držby. In KRČMÁŘ, Jan (ed). *Randův jubilejní památník*. Praha: 1934, s. 337 – 338.

normy jsou převážně kogentní, je jich uzavřený výčet (*numerus clausus*) a mají absolutní účinky (účinky vůči všem – *erga omnes*). Tyto účinky zde byly známy i za platnosti OZ, i když o nich zákon explicitně nemluvil, a nejsou tedy žádnou novinkou. Věcné právo lze charakterizovat také tím, že „může vzniknout vždy pouze na existující, individuálně určené věci, a to jen na věci jako celku.“⁸² Věc je v nové úpravě definována velmi široce, a to jako vše co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489 NOZ). Z tohoto důvodu je termín věci s ohledem na věcná práva ještě speciálně upraven v §979 NOZ, kde se dozvídáme, že ustanovení hlavy druhé, která pojednává o věcných právech, se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.⁸³

⁸² TÉGL: Stručný nástin úpravy věcných práv..., s. 84

⁸³ Tamtéž, s. 83 - 84.

4. PRÁVNÍ ÚPRAVA DRŽBY V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

Po čtených letech práce nad rekonifikací soukromého práva vstoupil v platnost 22.března 2012 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 2014. Úprava držby v něm dosáhla velkých změn a z počtu tří paragrafů, které se věnovaly držbě v zákoně č. 40/1964 Sb., se jeho úprava rozšířila na počet dvaceti čtyř paragrafů.

Systematicky je držba v zákoníku zařazena do části třetí, hlavy druhé, dílu druhého. Hlava první pojednává o všeobecných ustanoveních absolutních majetkových práv. Hlava druhá již upravuje věcná práva, mezi která se držba řadí. Konkrétně se o držbě dočteme v §987 - 1010 NOZ. Právní úprava držby následuje logicky za obecnými ustanoveními (díl 1) společnými pro věcná práva a předchází úpravě týkající se vlastnictví (díl 3), neboť se jedná o institut obecnější.⁸⁴

Velkým inspiračním zdrojem nového občanského zákoníku se stal vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937. Tento návrh ovšem čerpal myšlenky v rakouském ABGB (OZO) a v podstatě se od něho nijak, co do úpravy věcných práv, významně nevyhraňoval. NOZ se tedy v úpravě držby na některých místech plně shoduje s vládním návrhem z roku 1937, jen některé archaické termíny byly vyměněny za novější a v dnešní době používanější. Úprava držby se tak navrácí k její předválečné právní úpravě.⁸⁵ Lze tedy předpokládat, že judikatura či dokonce odborná literatura budou čerpat z názorů a pramenů, které vznikly v období platnosti OZO.⁸⁶

Další velkou změnou je, že se NOZ odpoutal od rozlišování držby na držbu práva a držbu věci, jak činil předchozí OZ po vzoru klasické římskoprávní koncepce, a stanovil, že napříště se jedná vždy pouze o držbu práva (povětšinou práva vlastnického).

Institut držby je jedním z institutů, který přijetím NOZ prodělal velké a hluboké změny. Může se zdát, a mnoho kritiků jistě tento argument použije, že nová právní úprava je diskontinuitní a bude složité ji správně uchopit a aplikovat a že takového překotné změny jsou nechtěným jevem a nemělo by k nim docházet. Nehledě na to, že předchozí úprava nečinila

⁸⁴ Podrobněji viz ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2001, s. 182.

⁸⁵ VLÁŠEK, Jan. *Právní aspekty držby v návrhu nového Občanského zákoníku* [online]. epravo.cz, 9. dubna 2009 [citováno dne 17. června 2014]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-aspekty-drzby-v-navrhu-noveho-obcanskeho-zakoniku-55791.html>>

⁸⁶ TÉGL: Stručný nástin úpravy věcných práv..., s. 83.

praxi žádné velké potíže.⁸⁷ Tento argument je ale na druhé straně vyvážen záměrem o zpřesnění zákona, jeho snadnější a jednodušší aplikaci, snahou o definitivní odstranění sporných bodů a jeho pohodlného a jasného užití pro občana, kterému zabezpečí větší právní jistotu. Proto musel být tento institut za účelem splnění těchto cílů více rozpracován a rozebrán.⁸⁸

Již Knappová⁸⁹ se o držbě vyjadřovala jako o problémovém a ne zcela jasném a jasně uchopitelném institutu. Doufala také, že úprava v novém občanském zákoníku dané nejasnosti zpřesní a vyjasní a že bude preciznější. Zda se tohoto cíle podařilo tvůrcům nového kodexu dosáhnout, se ukáže až za nějaký čas. Zejména soudní praxe ukáže, zda byla ustanovení týkající se držby v NOZ přínosem. Lze možná říci, že občanovi, pro něhož byl nový kodex psán, vzniknou s jeho aplikací zprvu problémy, což se dá v konkrétním případě právní úpravy držby očekávat vzhledem k tomu, že úprava zavádí pojmy dnešnímu občanu již neznámé, archaické.⁹⁰

4.1 Předmět

Dle dikce NOZ lze držet právo, které lze právním jednáním převést na jiného a které připouští trvalý nebo opakovaný výkon (§988 odst. 1). Inspiračním zdrojem tohoto ustanovení se jistě stal OZO, dle něhož bylo mimo jiné možno držet i nehmotné věci, které jsou předmětem právního obchodu. Komentář Roučka a Sedláčka k tomu doplňuje, že nemohou být „takovým předmětem právního obchodu práva, která jsou *extra commercium*, tedy práva rodinná a práva osobnosti. Stejně tak nemohou být předmětem držby ani práva, která nepřipouštějí trvalý nebo opětovný výkon – typicky právo dědické, obligační práva s nárokem na jediné plnění a imobiliární právo zástavní.⁹¹ Obratem „v právním obchodu“ měly být z držby vyloučeny věci *extra commercium*. Nyní tedy zákon v obdobném duchu, ale ne zcela přesně stanoví, že to může být právo, které lze převést na jiného.⁹² Příkladem, kde toto nelze užít, je případ osobních služebností, které i když je nelze převádět, přesto mohou být

⁸⁷ SPÁČIL: Držba v návrhu nového občanského..., s. 486.

⁸⁸ FRINTA, Ondřej, TÉGL, Petr. O návrhu občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 14, s. 495 – 501.

⁸⁹ KNAPPOVÁ: Držba, s. 580

⁹⁰ Kritika a sporné otázky úpravy držby v NOZ viz SPÁČIL: Nad návrhem nového občanského..., s. 2 – 4.

⁹¹ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k československému obecnému zákoníku...*, s. 79.

⁹² SPÁČIL: Držba v návrhu nového občanského..., s. 480.

předmětem držby i vydržení.⁹³ Dalším případem jsou věcná práva k věci cizí, působící *in rem*. To, že předmětem držby mohou být pouze práva, která připouštějí trvalý nebo opakovaný výkon, vyplývá z podstaty věci. I když OZO tuto podmínku nedeklaroval, ve vládním návrhu z roku 1937 je tato podmínka již výslovně zmíněna. Nově je nutno posoudit, která obligační práva mohou být předmětem držby. Předmětem držby tedy nemohou být práva, která zanikají jediným výkonem. Například dědické právo, zástavní právo k nemovitostem a práva obligační spočívající v nároku na jednorázové plnění, a dále ani právo, které má být uspokojeno několika dílčími plněními, jde-li o jednotný dluh. Velkého významu kromě držby práva vlastnického ke hmotné věci bude mít držba práv odpovídající věcným břemenům, která mohou být předmětem vydržení (na rozdíl od práv obligačních).

Odstavec dva §988 NOZ dále definuje, že osobní právo není předmětem držby ani vydržení. Kdo však vykonává osobní právo, je oprávněn své domnělé právo vykonávat a hájit. Zákon ani důvodová zpráva tyto osobní práva dále nekonkretizují, a proto je třeba hledat odpověď v §15 OZO, kde se dozvídáme, že „osobní práva se týkají jednak osobních vlastností a poměrů; jednak se zakládají na poměru rodinném“. V komentáři k OZO se uvádí, že jde o prozatímní zachování skutkového stavu do doby, než bude o právním poměru rozhodnuto a že tedy nejde o ochranu držby. To nejspíše nasvědčuje tomu, že tato poctivě vykonávaná „chování“ by mohla být předmětem držební (posesorní) ochrany. Dá se ale předpokládat, že nepůjde o často využívané ustanovení.⁹⁴ Pod toto ustanovení bude spadat příklad z praxe, kdy byli v důsledku omylu nemocničního personálu zaměněni v porodnici dva novorozenci. Rodiče tedy mohli své osobní domnělé právo vykonávat (nechat dítěti propíchnout uši na náušnice) a hájit.⁹⁵

4.2 Subjekt

Subjektem držení může být jak fyzická, tak právnická osoba. Fyzická osoba jím mohla být vždycky, zatímco o způsobilosti k držení osoby právnické se často diskutovalo. Za zmínku stojí, že právnická osoba do 31. prosince 1991 mohla být sice subjektem držení, ale

⁹³ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k osobním služebnostem říká, že i přesto, že je nelze na jiného převést, jsou způsobilým předmětem držby a to právě z důvodu toho, že dle §1260 mohou být předmětem vydržení. Tak tedy „silou speciální úpravy“ je připuštěna i jejich držba.

⁹⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 73 – 75.

⁹⁵ ELIÁŠ: *Občanské právo pro každého...*, s. 195.

nemohla nikdy nabýt vlastnického práva vydržením, neboť pro vydržení už způsobilým subjektem být nemohla.⁹⁶ Dle dikce zákona je držitelem ten, kdo vykonává právo pro sebe.

4.3 Držba vlastnického práva a držba jiného práva

NOZ zavádí pojem držby vlastnického práva, který je spolu s držbou jiného práva podřazen pojmu držba práva. Vlastnické právo drží ten, kdo se věci ujal, aby ji měl jako vlastník (§989 ods.1 NOZ).⁹⁷ Držba vlastnického práva se dále dělí na držbu vlastnického práva k hmotným věcem a držbu vlastnického práva k nehmotným věcem. Co může být předmětem vlastnictví, se dozvídáme z §1011 NOZ. Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím. Přičemž nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty (§496 odst. 2 NOZ). Hmotná věc je pak ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu (§493 odst. 1 NOZ).

Držba vlastnického práva ke hmotným věcem bude mít prakticky největší význam. Předmětem tedy bude věc hmotná (viz výše), kterou bude věc movitá, nemovitá nebo veřejný statek i hromadná věc (tedy i závod) za předpokladu, že jde o věci, které mohou být předmětem vlastnického práva, tedy takové věci, které jsou užitečné a ovladatelné, a musí jít o věc celou (například neoddělené plody stromu nemohou být v držení jinak než s celým stromem, nelze tak držet ani součásti budovy). Tento držitel se může dovolat petitorní (§1043 NOZ) i posesorní ochrany (§1003 NOZ).⁹⁸

Předmětem držby vlastnického práva k nehmotným věcem budou především práva, neboť nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští (a jiné věci bez hmotné podstaty). Tato držba zde na rozdíl od držby jiných práv, o které bude pojednáno níže, vyjadřuje vztah ke třetím osobám a jejím „dopadem“ je poskytnutí ochrany právě proti zásahům těchto třetích osob (působí *erga omnes*). Mezi tyto věci nehmotné se budou příkladem řadit ochranné známky, průmyslové vzory, zaknihované cenné papíry, obchodní firma, obchodní tajemství, různé investiční nástroje, patenty a další objekty průmyslového a duševního vlastnictví. Patří sem i vlastnická držba pohledávky.⁹⁹

⁹⁶ PETR: *Vydržení v českém právu*, s. 65 – 66.

⁹⁷ Na obtížné určení toho, zda se jedná o výkon vlastnického práva či nikoli upozorňuje Anders v ANDRES, Bedřich. Randovo pojetí držby. In KRČMÁR, Jan (ed). *Randův jubilejní památník*. Praha: 1934, s. 342 – 343

⁹⁸ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 75 – 77.

⁹⁹ Tamtéž, 76 – 79.

Naposled nám zbývá podívat se na držbu „jiného práva“ (§989 odst. 2 NOZ). Držbou jiného práva se myslí držba jiného práva než práva vlastnického. Jde vlastně o skutkový výkon obsahu jistého práva. Která práva lze držet je popsáno již výše, zde tedy dále uvádím, že jde o práva, kterým odpovídá:

1) Povinnost něco dát nebo konat (*dare, facere*). Patří sem především držba reálných břemen a držba obligačních práv uvedených v části čtvrté, hlavě druhé, dílu 4 – 12. Takovou držbu získá ten, kdo od jiného něco žádá, jakoby zde šlo o povinnost toho, kdo má plnit, a jiný mu tuto poskytuje.

2) Jde o práva užívat cizí věc. To jsou taková, kterým odpovídá povinnost něco strpět (*pati*). Pod tuto kategorii patří služebnosti (okapu, opora cizí stavby, stezky, průhonu apod.) a dále obligační práva v části čtvrté, hlavě druhé, dílu 2. Jejich držba se nabývá již užitím a nevyžaduje se žádné součinnosti ze strany vlastníka.

3) Práva žádat, aby se druhý zdržel něčeho, co by jinak mohl činit. Jde například o služebnost spočívající v právu požadovat, aby soused neodnímal světlo nebo vyhlídku či aby druhý nezvýšil svou stavbu. Ten, kdo by tedy takto mohl činit, se podrobí tomu, co mu druhý zakáže. Tato držba požívá pouze držební ochrany.¹⁰⁰

J. Spáčil poukazuje na zajímavý nesoulad, jenž stojí za zmínku, a to mezi §989 a §1011 NOZ. V druhém z uvedených paragrafů se dočítáme, že za předmět vlastnictví se považuje vše, co někomu patří, a to jak věci hmotné, tak i nehmotné. Pod držbu vlastnického práva by tak bylo možno podřadit veškeré věci hmotné, věci bez hmotné podstaty či pohledávky. Znění §989 odst. 2 NOZ se tak zdá jaksi nadbytečným, neboť jiná práva, o kterých odst. druhý mluví, která by nebyla součástí vlastnictví, by neexistovala. Poukazuje také na to, že tato věc bude činit výkladové problémy, a bylo by bývalo vhodnější ponechat v NOZ staletou tradici, která držbu dělila na držbu věci a držbu práva.¹⁰¹ Krčmář za toto nové pojetí sklídl kritiku již v době svého působení.¹⁰²

4.5 Nabytí držby

Jak se držby nabývá, upravuje §990 NOZ. Nabytí lze dělit do dvou kategorií, a to na bezprostřední a odvozené. Odstavec první upravuje bezprostřední nabytí a říká, že držbu lze nabyt bezprostředně tím, že se jí držitel ujme svou mocí. Bezprostředně se držba nabývá

¹⁰⁰ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 79 – 80.

¹⁰¹ SPÁČIL: *Držba v návrhu nového občanského...*, s. 479 – 486.

¹⁰² Tamtéž, s. 481.

v rozsahu, v jakém se jí držitel skutečně ujal. Jde o nabytí nezávislé na vůli předchozího držitele a bez ohledu na to, v jakém rozsahu tento držel, nabude pozdější držitel držby právě v tom rozsahu, v jakém se držby skutečně chopí.

Odvozené nabytí držby upravuje odstavec druhý §990 NOZ a děje se tak buď převedením věci na jiného (tradice), nebo nástupnictvím v držbě.

Prvním z nich je v podstatě (dvoustranný) akt předání a převzetí, kterým převodce na nabyvatele držbu převádí. Neboť OZ tuto problematiku neupravoval, musíme se podívat, jak to upravovaly předpisy starší. OZO stanovil, že u hmotných věcí šlo především o předání z ruky do ruky, u movitých věcí, které toto předání z povahy věci nepřipouštějí (skladiště zboží, náklad apod.) se odevzdávalo „znameními“, čímž mohly být listiny, nástroje, které uváděly nabyvatele do držby, anebo tak, že se věc označila nějakým znakem, z kterého bylo patrné, že přešla do držby jiného.¹⁰³ Obdobně tuto problematiku upravuje i vládní návrh z roku 1937 v §102 – 105.

Z rozsudku Nejvyššího soudu se dočteme, že ke vzniku držby je nutné, jak již bylo výše objasněno, naplnění dvou podmínek, a to vůle s věcí nakládat jako s věcí vlastní a faktické ovládnutí věci. Může se tak stát právě fyzickým převzetím věci, ale i prohlášením vlastníka věci, že věc bude nadále mít pouze v detenci. Fyzické ovládnutí věci zde sice nepřejde, ale držba ano. Držitel může nabýt držby též tradicí. Uchopení věci se může uskutečnit i skrz zástupce.¹⁰⁴

Druhým způsobem odvozeného nabytí držby je nástupnictví v držbě, neboť §990 odst. 2 NOZ říká, že držbu lze nabýt odvozeně tím, že se nový držitel ujme držby jako právní nástupce dosavadního držitele. Děje se tak univerzální či singulární sukcesí. Společné pro oba typy odvozeného nabytí je, že držba se nabývá pouze v rozsahu, v jakém ji měl dosavadní držitel a v jakém ji na nového držitele převedl.¹⁰⁵

Výše uvedené příklady lze brát jako typické způsoby práva. Ať již bezprostředně či odvozeně, vždy je potřeba k nabytí držby faktická moc nad věcí (*corpus*) a úmyslu nabýt věci pro sebe (*animus*). Titul, neboli právní důvod způsobilý, se nevyžaduje k nabytí tzv. prosté držby. Ta je potom způsobilá pouze k posesorní ochraně (§1003 NOZ) a k mimořádnému vydržení (§1095 NOZ). Naproti tomu je tohoto titulu potřeba pro petitorní ochranu (§1043

¹⁰³ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 81 – 83.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Cdo 728/2000 dále k problematice viz též Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. března 2003, sp. zn. 25 Cdo 1232/2001

¹⁰⁵ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 82 – 83.

NOZ) a pro řádné vydržení (§1089 NOZ). Co se týká nemovitostí, poskytuje zápis do veřejného seznamu nemovitostí pouze právo na držbu, nikoli držbu samu.¹⁰⁶

Pokud jde o nabývání držby jiných práv než práva vlastnického, toho se nabude, pokud začne vykonávat právo osoba, které takové právo podle zákona náleží a které jiné osoby v souladu s ním plní. Dle okolností postačí i jediný čin, ale je důležité, aby osoba vykonávala obsah práva pro sebe (nestačí tedy, pokud někdo přejde přes cizí pozemek omylem nebo osoba nemá úmysl činit tak opakovaně) a dále je nutné, aby druhá strana plnila, přičemž postačí i plnění ve formě opomenutí.¹⁰⁷

NOZ připouští v §1010 NOZ spoludržbu, která se řídí přiměřeně ustanoveními o držbě a o společných právech, a tedy se na ni bude vztahovat podle povahy konkrétního případu ustanovení o spoluvlastnictví, společném jmění manželů nebo o jiných společných právech.¹⁰⁸

4.5.1 Nabytí držby zástupcem

Zákoník tento způsob nabytí držby výslovně neupravuje. Přesto je z §992 odst. 2 NOZ zřejmé, že s ním počítá. Neboť výše uvedený paragraf pojednává o poctivé držbě, zařadila jsem problematiku „nabytí zástupcem“ do odstavce pojednávajícím právě o poctivé držbě.

4.6 Zánik držby

Zánik držby je v NOZ na rozdíl od úpravy držby v OZ výslovně upraven v §1009, z kterého se dají vyčíst tři možnosti jejího zániku.

1) Držba zaniká v případě, že držitel pozbude držitelskou vůli (vzdá se držby) a toto dá navenek najevo (ztrátou *animo*, případně *animo et corpore*).

2) Držba zaniká, ztratí-li držitel trvale možnost vykonávat obsah práva, které dosud vykonával (ztráta *corpore*).

3) Držba zaniká, je-li z ní držitel vypuzen a neuchová si ji svépomocí nebo žalobou.

1) Nejprve se zaměřím na případ, kdy držba zaniká vzdáním se jí. Do této kategorie lze řadit dva případy. Předání držby jiné osobě se souhlasem dosavadního držitele, aby ji druhá osoba nadále vykonávala. Držba zde zaniká pouze relativně ve vztahu k dosavadnímu držiteli. Druhou možností je opuštění hmotné věci a v případě, že jde o právo, jeho vzdání se.

¹⁰⁶ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 77 – 78.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 79.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 232.

Jde vlastně o volní projev držitele, že právo již nechce vykonávat. Může se tak stát dokonce i konkludentně, ovšem to, že držitel držbu nevykonává, ještě nevede samo o sobě k jejímu zániku (§1009 odst. 2 NOZ). Zde držba zaniká absolutně, avšak je možné, aby se držby následně ujal někdo jiný, avšak za absence souhlasu předchozího vlastníka.

2) Zejména objektivní ztráta možnosti vykonávat obsah práva nebo ztráta či zánik věci je pak druhým způsobem zániku držby. Příkladem může být zánik nemovitosti, ke které má osoba právo služebnosti, a dále definitivní ztráta věci bez naděje, že se znovu najde.

3) Vypuzení z držby dle §1007 odst. 2 NOZ nastane, když druhá strana odepře plnit, co dosud plnila, když někdo zabráni výkonu práva, nebo pokud již nedbá povinnosti zdržet se nějakého konání. Tímto způsobem držba zaniká za předpokladu, že si ji držitel neuchová svépomocí (§1006 NOZ) nebo žalobou. Ve většině případů se bude jednat o žalobu pro vypuzení z držby (žaloba posesorní) dle §1007 NOZ.¹⁰⁹

Na místě kde zákon hovoří o zániku držby (§1009 NOZ) je v odstavci druhém současně i pojednáno, kdy držba naopak nezaniká. Tak držba nezaniká tím, že ji držitel nevykonává. Příkladem může být vlastník pozemku, který na takovou nemovitost dlouho nevstoupil a za předpokladu, že se držby neujala jiná osoba a za předpokladu, že tímto „nevykonáváním“ osoba nechce dát najevo, že se držby vzdává, držbu neztrácí. Pokud jde o držbu jiného práva, ta zanikne právě v důsledku nevykonávání, tedy promlčením drženého práva. Dále zánik nepůsobí smrt držitele nebo jeho zánik, neboť držba automaticky přechází na právního nástupce původního držitele.¹¹⁰ Z judikatury lze dále dovodit, že držba nezaniká ani v případě, jestliže se někdo pokusil výkon práva držiteli znemožnit, za předpokladu, že držitel tyto překážky bránící mu ve výkonu jeho práva, odklidil.¹¹¹

¹⁰⁹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 229 – 231.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 1923, sp. zn. (Rc) Rv I 1476/23

5. DRUHY DRŽBY

Přijetím NOZ se tuzemská legislativa vrací k třídění držby na pravou, nepravou, poctivou, nepoctivou, řádnou a neřádnou, a to po více než šedesáti letech, kdy v roce 1950 naše právo toto dělení opustilo a do zákoníku ho nezačlenilo.¹¹² Knappová toto členění ve své práci kritizuje jako zbytečné a nejasné.¹¹³ Zákoník tedy opouští úpravu danou OZ, která rozlišovala pouze držbu oprávněnou a neoprávněnou a vrací se k třídění, které zavedl OZO před více než dvě stě lety. Rozlišování držby na oprávněnou a neoprávněnou v praxi nečinilo problém a dle mnohých názorů bylo postačující a v době svého vzniku vítané. Judikatorní činnost tuto problematiku vyjasnila, a tak se tedy návrat ke komplikovanější úpravě zdá jako neopodstatněný a nedůvodný.

5.1 Řádná a neřádná

Řádná držba je taková, která se zakládá na platném právním důvodu, a to i důvodu relativně neplatném, který by postačoval k nabytí. Tento právní důvod zde musí existovat a musí být platný.¹¹⁴ V §991 NOZ se dále dozvídáme, že kdo se ujme držby bezprostředně, aniž ruší cizí držbu, nebo kdo se ujme držby z vůle předchozího držitele nebo na základě výroku orgánu veřejné moci, je řádným držitelem. Toto dělení je převzato z OZO a počítal s ním i vládní návrh z roku 1937.

Podstata řádnosti držby se diametrálně odlišuje od držby poctivé, o níž je pojednáno v následujícím bodě, a v žádném případě je nelze zaměňovat, ač jsou obě tyto náležitosti potřebné k řádnému vydržení. Řádný držitel totiž nemusí být nutně poctivý a obráceně. Například absolutně neplatná smlouva o převodu věci činí držitele poctivým, avšak nikoli řádným. Na rozdíl od úpravy v OZ, kde postačovala pouze dobrá víra držitele čili titul domnělý (putativní), vyžaduje řádná držba platný právní titul, který by postačoval k nabytí vlastnického práva, pokud by náleželo převodci (řádná držba v užším smyslu). V širším smyslu se řádnou držbou rozumí i bezprostřední uchopení, které neruší cizí držbu, dále i držba nabytá z vůle předchozího držitele a konečně držba nabytá na základě výroku orgánu veřejné moci.

Co se týká právního titulu (důvodu) způsobilého k nabytí vlastnického práva, ten musí být platný, nejvýše relativně neplatný (§568 NOZ), není-li neplatnost namítnuta; nestačí tedy

¹¹² KNAPPOVÁ: Držba, s. 586

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ TÉGL: Stručný nástin úpravy věcných práv..., s. 86.

pouze důvod domnělý. Novinkou NOZ je, že dle §1760 skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává. Skutečnost, že převodce není vlastníkem, tedy nemá vliv na platnost smlouvy. Řádný titul je zde i v případě, že nedošlo k předání věci, neboť se dle §1099 NOZ vlastnické právo převádí již samotnou smlouvou. Strany si ovšem mohou sjednat, že k převodu vlastnictví dojde jinak.¹¹⁵

5.2 Poctivá a nepoctivá

Poctivou držbu upravuje NOZ v §992. „Kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává, je poctivý držitel. Nepoctivě drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží.“ Subjektivní dobrá víra držitele je zde vyjádřena ve slově poctivost a myslí se tím, že držitel neví o nedostatku vlastnického práva k věci, kterou drží. Nepoctivost (ve smyslu zlá víra) je pak významovým opakem tohoto termínu.¹¹⁶

Považuji za důležité zde nyní, pro správné pochopení poctivé držby, pojednat o dobré víře (*bona fide*). Definice dobré víry není v českém právu možná a také ji nikde nenajdeme. Nauka se přesto snaží tento pojem vymezit, a tak se slovy komentáře dobrá víra chápe jako: „psychický stav osoby založený sice na chybném (mylném), avšak v konkrétním případě omluvitelném přesvědčení (mínění) o (ne)existenci nějaké skutečnosti, nějakého práva či právního poměru.“ Je zde tedy nutná existence dvou prvků, a to omylu (neboli chybného přesvědčení) jednající osoby o existenci či neexistenci určité relevantní skutečnosti a zároveň omluvitelnost takového omylu.¹¹⁷ Judikatura k dobré víře říká, že jde o „vnitřní přesvědčení nabyvatele, že nejedná protiprávně. Jde tedy o psychický stav, o vnitřní přesvědčení subjektu, které samo o sobě nemůže být předmětem dokazování. Předmětem dokazování mohou být skutečnosti vnějšího světa, jejichž prostřednictvím se vnitřní přesvědčení projevuje navenek, tedy okolnosti, z nichž lze dovodit přesvědčení nabyvatele o dobré víře.“¹¹⁸ Dobrá víra se dá dělit na dobrou víru v subjektivním smyslu nebo v objektivním smyslu.

¹¹⁵ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 83 – 86.

¹¹⁶ TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 41, č. 1-2, s. 35 – 42.

¹¹⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 135 – 137. K omluvitelnému omylu dále v Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 1330/2006

¹¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. února 1999, sp. zn. 21 Cdo 1465/1998

Paragraf 7 NOZ presumuje dobrou víru v subjektivním smyslu, což v praxi znamená, že na tom, kdo dobrou víru popírá, leží břemeno důkazní, které musí unést. Tato presumpce je novinkou, jakou OZ neznal a má dopomoci ke sjednocení aplikační praxe. Dle komentáře se zákonodárce k zavedení této vyvratitelné domněnky do právního řádu, rozhodl po vzoru většiny evropských občanských zákoníků.¹¹⁹ Dobrá víra v tomto subjektivním smyslu představuje „subjektivní chybné (mylné), avšak v konkrétním případě omluvitelné přesvědčení osoby o (ne)existenci nějaké skutečnosti, nějakého práva či právního poměru.“ Tato dobrá víra je tedy vnitřní psychický stav (přesvědčení) člověka o svém jednání. Navzdory tomu se tato víra hodnotí objektivně, tedy se zřetelem ke všem okolnostem. Dále dodávám, že tam, kde zákon mluví o dobré víře, má povždy na mysli právě její subjektivní význam. Aby se ale situace přeci jenom zkomplikovala, tak z jistých historických důvodů zákon na některých místech termín dobrá víra zaměňuje za pojem poctivý nebo poctivě, a právě toto se děje, jak již bylo výše zmíněno, ve znění právní úpravy držby, což musíme mít při dalších úvahách na paměti.¹²⁰ Komentář k §7 NOZ dodává, že dle tohoto paragrafu se dobrá víra presumuje také pro zvláštní situace, kterou je např. §994 NOZ, podle něhož se má za to, že držba je řádná, poctivá a pravá.¹²¹

Paragraf 6 NOZ upravuje dobrou víru v objektivním smyslu, když říká, že každý má povinnost jednat v právním styku poctivě. Slovo poctivě, kterým má zákonodárce na mysli právě objektivní dobrou víru, bylo vhodně zvoleno, neboť většina společnosti je schopna si pod tímto pojmem jeho význam představit.¹²² Zahrnout se do něj dají i pojmy jako ctnost, slušnost, spolehlivost, rozumnost, přiměřenost, spravedlnost.¹²³ Vynasnažím se nyní stručně charakterizovat poctivost, neboli objektivní dobrou víru, jako jisté objektivní měřítko, kterým se hodnotí konkrétní chování subjektu se zřetelem na dodržení obecně akceptovatelných morálních hodnot. Dala by se charakterizovat jako hodnotový standard chování.¹²⁴ Termín objektivní dobrá víra zákon, stejně jako termínu subjektivní dobrá víra, nepoužívá.

J. Zapletal vymezuje subjektivní dobrou víru jako: „psychickou kategorii, vnitřní stav subjektu ve vztahu k určité faktické či právní skutečnosti. Vnitřní stav přitom spočívá

¹¹⁹ Dále k dobré víře v evropských kodexech viz TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 41, č. 1-2, s. 35 – 42.

¹²⁰ MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 105 - 106.

¹²¹ Tamtéž, s. 132.

¹²² TÉGL: K úpravě dobré víry v návrhu..., s. 35 – 42.

¹²³ TELEČEK, Ivo. Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 1 – 6. In MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 102.

¹²⁴ MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 105.

v neznalosti, nevědomosti subjektu, příp. ve vnitřním přesvědčení. Objektivní dobrá víra (...) vystupuje jako etická zásada vyjadřující hodnoty uznávané a upřednostňované společností“.¹²⁵

Zákon neříká, co je to poctivá držba, zato se dozvídáme, že poctivý je takový držitel, který má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává. Nepoctivě pak drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží.

Výše bylo vysvětleno, že poctivostí se v §992 NOZ rozumí subjektivní dobrá víra. Podstatou této dobré víry je především přesvědčení držitele o existenci právních skutečností, které by měly za následek vznik práva (tj. přesvědčení držitele o tom, že zde neexistují žádné okolnosti, které by vzniku práva bránily – omyl skutkový). Přesněji z odstavce prvního, věty první vyplývá nutnost pozitivního přesvědčení držitele o tom, že právo, které vykonává, mu náleží. Toto přesvědčení se nemusí vztahovat nutně na právo samotné, ale vždy na skutečnosti, které právo zakládají. Tak se tedy dobrá víra držitele „musí vztahovat i k titulu, na jehož základě mohlo držiteli vzniknout vlastnické právo (...), což se posuzuje objektivně, a nikoli pouze ze subjektivního hlediska ...“¹²⁶ Z toho lze *a contrario* dovodit, že nestačí pouze negativní přesvědčení držitele, že nepůsobí bezprávi. Poctivý držitel tedy musí být se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že právo, které vykonává, mu náleží. Jedná se tedy o „objektivizované“ pojetí dobré víry opírající se o omluvitelný omyl.¹²⁷ Držbu poctivou tedy nezakládá pouze subjektivní přesvědčení držitele, ale také to, že pro ni má přesvědčivý důvod.¹²⁸ Pak je tedy vyloučeno jednání v nedbalosti, tedy takové jednání, které svědčí o zanedbání „běžné, normální opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat“.

Poctivý nebude naopak držitel, který se sice domnívá, že vykonává právo, které mu náleží, ale z okolností mu musí být zřejmé, že tomu tak není.¹²⁹

Poctivá držba může být založena na omluvitelném omylu.¹³⁰ Podstata omylu a jeho omluvitelnosti tkví v tom, že držitel neví ani mu není z okolností zřejmé, že by vykonával právo, které mu nenáleží a naopak se domnívá, že mu vykonávané právo náleží.

¹²⁵ ZAPLETAL, Jiří. Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 2, s. 61.

¹²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. února, sp. zn. 22 Cdo 1398/2000

¹²⁷ K posouzení dobré víry viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2002, sp. zn. 22 Cdo 1843/2000

¹²⁸ SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 2, s. 63 – 70.

¹²⁹ SPÁČIL: Poctivá držba v novém občanském..., s. 63 – 70.

¹³⁰ Nejvyšší soud se v rozhodnutí ze dne 22. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 2211/2000 vyjádřil, že objektivně omluvitelný omyl není na překážku poctivé držbě.

Práva, která náležejí poctivému držiteli, jsou stejná, jaká náleží držiteli řádnému (§992 odst. 3 NOZ). Problém tohoto ustanovení tkví v tom, že zákon nestanovuje, jaká práva držiteli řádnému náležejí. Naproti tomu práva poctivého držitele jsou upravena v §996 a násl. NOZ, z čehož se dá usuzovat, že §992 odst. 3 NOZ je poněkud nadbytečný. K tomuto došlo patrně v průběhu vzniku NOZ, neboť původní návrh rozlišoval držbu pouze na poctivou a oprávněnou.

Po historickém rozboru lze dojít k závěru, že držitel oprávněný měl mít prakticky stejná práva jako vlastník, a že tedy tento paragraf nakonec upravuje, podobně jako bylo stanoveno v §130 odst. 2 OZ, že totiž „nestanoví-li zákon jinak, má oprávněný držitel stejná práva jako vlastník“ až na to, že nemůže převést vlastnictví. Právy poctivého držitele se zabývám v jedné z následujících kapitol.

Držba nepoctivá je definována takto: „Nepoctivě drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží (§992 odst. 1 NOZ)“. Držitel nepoctivý tedy nejedná v objektivně omluvitelném omylu ať už právním či skutkovém. O držbu nepoctivou se tedy jedná vždy, pokud se nejedná o držbu poctivou. V §995 NOZ je speciálně stanoveno (po vzoru §338 OZO), že držitel se z poctivého stává nepoctivým nejpozději k okamžiku, kdy mu byla doručena žaloba, za předpokladu, že bylo této žalobě držbu napadající vyhověno. Doručením se držitel se žalobou seznámí a může tak pozbýt dobrou víru.¹³¹

Pro ucelenost práce uvádím, že lze očekávat aplikovatelnost stávající judikatury vztahující se na oprávněnou držbu podle OZ, na držbu poctivou dle NOZ. Tak „dobrá víra zaniká v okamžiku, kdy se držitel seznámí se skutečnostmi, které objektivně musely vyvolat pochybnost o tom, že mu věc po právu patří anebo že je subjektem práva, jehož obsah vykonává“.¹³² „Při posuzování omluvitelnosti omylu se vychází z objektivních hledisek; proto nezkušenost držitele, resp. nižší úroveň jeho vzdělání, nejsou významné,¹³³ přičemž právní omyl držitele, vycházející z neznalosti jednoznačně formulovaného ustanovení občanského zákoníku (...) není omluvitelný.“¹³⁴

¹³¹ SPÁČIL: Poctivá držba v novém občanském..., s. 63 – 65.

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2002, sp. zn. 22 Cdo 1843/2000

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 1330/2006

¹³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2002, sp. zn. 22 Cdo 490/2001

5.2.1 Držba nabytá zástupcem

Z ustanovení §992 odst. 2 NOZ vyplývá, že držitelská moc nad věcí může být vykonávána prostřednictvím zástupce. V takovém případě je tedy navíc vyžadována vůle činit tak pro zastoupeného.¹³⁵ I přesto, že nabytí držby zástupcem nebylo v předchozí úpravě upraveno, judikatura i literatura tuto možnost připouštěly.¹³⁶ Ani NOZ explicitně tuto problematiku neupravuje, ale je zřejmé, že s touto možností počítá. K nabytí držby zástupcem je nutné, ale mezi zastoupeným a zástupcem existovalo buď smluvní, nebo zákonné zastoupení. Je přitom nerozhodné, zda zástupce dá či nedá najevo, že nabývá pro jinou osobu.¹³⁷ V případě, že zástupce jedná bez vědomí zastoupeného, je jeho vůle relevantní i co se týká poctivosti jeho nabytí. Dal-li však zastoupený zástupci k nabytí držby příkaz, je relevantní pouze vůle zastoupeného. Zákon říká, že i nepoctivost zástupce při jejím výkonu tímto zástupcem činí držbu nepoctivou. Zde ale vyvstává problém, pokud zástupce (například nájemce) zjistí důvod, který by držbu činil nepoctivou (zjistí, že držitel není vlastníkem nemovitosti), ale nesdělí ho zastupovanému (poctivému držiteli domu). Zde se přikláním k názoru, že bude potřeba chránit dobrou víru poctivého držitele, která je například nezbytná pro vydržení.¹³⁸

K nabytí držby zástupcem se tradičně řadí i nabytí právnickou osobou. Dle §151 odst.1 NOZ je mimo jiné stanoveno, že členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli. Dle odstavce druhého se dobrá víra členů orgánu právnické osoby přičítá právnické osobě. Je-li tento orgán kolegiální, rozhoduje dobrá víra většiny.¹³⁹

5.3 Prává a nepravá

Navrácení rozlišování držby na pravou a nepravou, kterou znal již OZO, se stalo nejvíce kontroverzním a kritizovaným. Například sami autoři důvodové zprávy z roku 2005 se vyjadřují k tomuto dělení jako k archaismu s tím, že se k němu vracet nebudou.¹⁴⁰ Toto členění bylo ovšem do NOZ přidáno a na níže uvedených řádcích se pokusím jej rozebrat a vysvětlit.

¹³⁵ SPÁČIL: Poctivá držba v novém občanském..., s. 67.

¹³⁶ KNAPPOVÁ: Držba, s. 590.

¹³⁷ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 69 a 76.

¹³⁸ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 92 – 93.

¹³⁹ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k československému obecnému zákoníku...*, s. 138.

¹⁴⁰ Návrh zákoníku a důvodové zprávy z roku 2005.[online]. [citováno dne 11. března 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>>

Z §993 NOZ se dozvídáme, že o pravou držbu jde, neprokáže-li se, že se někdo vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo že někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou. Jedná se tedy o negativní vymezení. Inspirací tohoto ustanovení se stal §345 OZO, z něhož vyplývalo, že držba nepravá byla vždy i nepoctivá a „nepořádná“. Následně se ale objevovaly názory, že tomu tak vždycky být nemusí. Kupříkladu ten, komu byla přenechána do užívání věc výprosou, se mylně domnívá, že ji dostal darem. Jde o držbu nepravou, ale poctivou.

Pravá držba je taková, která nebyla nabyta *vi, clam, precario*. Tedy nebyla nabyta násilím, tajně nebo výprosou. Násilím neboli slovy zákona „svémocným vetřením se v držbu“ bude držba nabyta v případech, kdy se někdo chopí držby bez vůle dosavadního vlastníka za předpokladu, že šlo o uchopení, které není právem aprobováno, tedy svémocně. Svémocné není takové jednání, kde právní řád zaručuje volnost, a jednání na základě úředního či soudního rozhodnutí. Držba nabytá potajmu nebo lstí je taková, když osoba nabude držby nabývacím aktem, který úmyslně zatají před dosavadním držitelem. Dle komentáře se ale jedná o pleonasmus, neboť lstivé vypuzení z držby je již obsaženo v pojmu svémocného vypuzení. Proto je tato úprava zachována spíše z historického důvodu. Výprosa vzniká, pokud vlastník nebo držitel věci ji nechá bezplatně, na předem neurčenou dobu a bez určitého účelu někomu k užívání. Prekarista (výprosník) je pravým držitelem do doby, pokud mu svědčí svolení vlastníka či držitele. Jestliže ale obsah práva vykonává i poté, co mu bylo svolení odňato, jedná se o držitele nepravého.¹⁴¹

Pozitivně se dá pravá držba vymezit tak, že jde o držbu opřenu o právní důvod zakládající vlastnické právo (o vlastnický titul). Pravou držbu tak bude mít ve většině případů vlastník.¹⁴² Nepravá držba zůstavitele vždy brání vydržení věci dědicem (§1090 odst. 2 NOZ). Naproti tomu singulární nástupce držitele nepravého již může mít držbu pravou.¹⁴³

5.4 Presumpce řádnosti, poctivosti a pravosti držby

NOZ tuto presumpci zakotvuje v §994. Jde o vyvratitelnou domněnku, která se použije, pokud o stavu věci zůstávají pochybnosti. Zakotvení této domněnky však představuje jistý problém, na který upozorňoval již Randa, a to ten, že se jí vlastně obrací důkazní břemeno ve sporu. Doposavad bylo na osobě, která se dovolávala oprávněné držby, aby svoje tvrzení prokázala, a tato domněnka se uplatnila pouze v pochybnostech. Problém tkví tedy

¹⁴¹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 96 – 98.

¹⁴² ELIÁŠ: *Občanské právo pro každého...*, s. 193.

¹⁴³ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 96 – 98.

v tom, že nyní by tato povinnost tvrzení a důkazní břemeno měly přejít na žalujícího vlastníka, což je v rozporu s ideou, že tyto povinnosti by se měly ukládat osobě, která má k informacím o nich nejbliže.

Žalující vlastník, pokud by chtěl ve sporu vyhrát, by musel vyvrátit tuto domněnku a k tomu ještě prokázat své vlastnictví. Naproti tomu by držitel ničeho činit nemusel, což by ve svém důsledku možná kolidovalo s právem na spravedlivý proces. Je ale pravděpodobné, že se tento problém překlene jiným výkladem, a to tak, že by byl držitel nucen popsat, jakým způsobem držbu nabyl. Pokud by bylo zřejmé, že se tak nestalo ani poctivě ani řádně, domněnka v §994 NOZ by mu nesvědčila. Tuto problematiku lze uzavřít s tím, že vždy bude záležet na konkrétních okolnostech té které držby.¹⁴⁴

¹⁴⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 98 – 100.

6. DRŽBA VLASTNICKÉHO PRÁVA (PRÁVA POCTIVÉHO A NEPOCTIVÉHO DRŽITELE)

V části zvané Držba vlastnického práva, přesněji v §996 – 1001 NOZ se nachází úprava práv náležejících poctivému (i nepoctivému) držiteli a zároveň úprava vztahu mezi držitelem a vlastníkem při uplatnění žaloby na vydání věci (reivindikace). Nárok poctivého držitele na náhradu nákladů po dobu této držby je, ač se jedná o nárok obligační a nikoli věcně-právní, na tomto místě spolu s věcnými právy přesto upraven.¹⁴⁵ V úvodu je třeba říci, že na držitele jiných práv se těchto ustanovení užije přiměřeně (§1002 NOZ). K dané problematice ještě nesmím opomenout zmínit, že se na ni vztahuje i §992 odst. 3, o kterém bylo pojednáno již dříve.

6.1 Práva poctivého držitele

Poctivému držiteli náleží právo věc držet a užívat jí, jinak s ní nakládat (*ius disponendi*) a dokonce ji i zničit (*ius abutendi*)¹⁴⁶, aniž by z toho byl někomu odpovědný. Může ji tedy i spotřebovat. K vlastníkovi věci ho váže pouze jediná povinnost, a to věc mu vydat.¹⁴⁷ Tato povinnost pravděpodobně vzniká současně se ztrátou jeho poctivé držby a její přeměně na držbu nepoctivou (tedy ztrátou dobré víry o tom, že mu věc náleží). Tak se děje dle dikce zákona i doručením žaloby, která napadá držbu nebo její poctivost (§995 NOZ). Příkladem lze jako práva poctivého držitele uvést užívání věci i zřizování práv spočívajících v užívání věci (právo nájemní, věcná břemena), dále (dle dikce §996 odst. 2 NOZ) právo na oddělené plody a právo na všechny již vybrané užitky¹⁴⁸, které za držby dospěly (nájemné, které již bylo za užívání věci po dobu držitelovi poctivé držby zapláceno).

Vlastník, kterému byla věc vydána, je pak „vázán právními jednáními ohledně věci, které mohl poctivý držitel podle zákona učinit, tedy prakticky všemi úkony s výjimkou převodu vlastnictví“.¹⁴⁹ V případě, že držitel věc prodá, vzniká nabyvateli pouze právo oprávněné držby.¹⁵⁰ Výjimku z tohoto pravidla stanoví §1109 a násl. NOZ, který připouští nabytí práva od neoprávněného.

¹⁴⁵ viz též Rozhodnutí Nejvyššího soudu dne 23. srpna 2012, sp. zn. 22 Cdo 3404/2010

¹⁴⁶ Držiteli náležejí shodně s právy vlastníka ještě další i další práva a to: *ius possidendi*, *ius utendi*, *ius fruendi*.

¹⁴⁷ KNAPPOVÁ: Držba, s. 587.

¹⁴⁸ Zákonnou definici plodů a užitků nalezneme v § 491 NOZ.

¹⁴⁹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 103 – 104.

¹⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2003, sp. zn. 22 Cdo 1836/2002

6.2 Náklady na věc vynaložené poctivým držitelem

Náklady lze dělit do dvou kategorií, a to na náklady, „jichž bylo pro trvalý zachování podstaty věci potřeba, jakož i nákladů vynaložených účelně a zvyšujících užitečnost věci nebo její hodnotu (tzv. *impensae necessariae*) a (...) nákladů na věc učiněných jen ze záliby nebo pro okrasu (*impensae voluptuariae*)“¹⁵¹

Za první druh nákladů náleží poctivému držiteli náhrada do výše přítomné hodnoty, pokud ta nepřevyšuje náklady skutečné (§997 odst. 2 NOZ). To znamená, že se hradí menší z obou hodnot. Ač na tuto problematiku nepanují shodné názory, myslí se přítomnou hodnotou nejspíše to, co stanovil v §130 odst. 3 OZ. Půjde tedy o náklady v rozsahu odpovídající zhodnocení věci ke dni jejího vrácení. Naopak náklady nutné na údržbu věci a na její provoz (například spotřebovaný benzín nutný k provozu sekačky) se nehradí (§997 odst. 2 NOZ).¹⁵²

Druhým typem nákladů jsou náklady učiněné ze záliby nebo pro okrasu. Tyto se nahrazují pouze v rozsahu, o kolik se díky nim zvýšila obvyklá cena věci.¹⁵³ Držiteli svědčí tzv. *ius tollendi*, tedy možnost odstranit ke svému prospěchu vše, co lze od této věci oddělit, bez zhoršení její podstaty.¹⁵⁴

Nahrazení ceny, za kterou na sebe byl poctivý držitel věc převedl, se ale tento držitel domáhat nemůže (§999 NOZ).

6.3 Práva a povinnosti nepoctivého držitele

Nepoctivý držitel musí vydat veškerý užitek (plody i užitky), které držbou nabyl (§1000 NOZ). K plodům držitel nenabývá vlastnictví a musí všechny plody oddělené vydat a plody spotřebované nahradit. To se týká i užitků. Nadto musí nahradit i ty plody a užitky, které by mohl těžit vlastník, pokud by této nepoctivé držby nebylo. Dále je povinen nahradit i škodu, která z jeho držby vzešla (§1000 NOZ). Jedná se o objektivní odpovědnost.¹⁵⁵ Nepoctivému držiteli náleží pouze právo na náhradu nákladů nutných pro zachování podstaty věci (§1001 NOZ). Nutné náklady se hradí dle „přítomné“ hodnoty, za předpokladu, že nepřevyšují náklady skutečné, a bude se jednat o náklady nutné na zachování věci, na zachování hospodářské funkce věci a na zachování identity věci. Co do nákladů na běžnou

¹⁵¹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 105.

¹⁵² Tamtéž, s. 105 – 106.

¹⁵³ Co se myslí obvyklou cenou stanoví NOZ v § 492 odst. 1.

¹⁵⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 107.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 108 – 109.

údržbu, provoz i vylepšení věci se práva držitele budou posuzovat podle práva nepřikázaného jednatele a aplikuje se na ně ustanovení §3006 a násl. NOZ.¹⁵⁶

¹⁵⁶ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 109.

7. OCHRANA DRŽBY

Ochrana je jedním z hlavních a charakteristických účinků pro institut držby. Důvod ochrany držby vznikl již v době římského práva, kde bylo zapotřebí začít chránit právo užívat veřejné pozemky (*ager publicus*), u kterých nemohlo na uživatele přejít vlastnické právo. Ochrana před neoprávněnými zásahy do tohoto práva zabezpečovala speciální, interdiktivní ochranu.¹⁵⁷

Důvodů proč držbu chránit, je hned několik. Předně to bude úmysl chránit vlastníka, který v převážné části případů věc, kterou vlastní, také drží. To je podloženo myšlenkou, že kdo má věc fakticky v dispozici, má k ní právě i vlastnické právo. Ochrana vlastnictví je v tomto případě jakýsi „doplňek ochrany vlastnictví“.¹⁵⁸ Dalším důvodem je ochrana veřejného pořádku, neboť svémocný zásah tento narušuje, a dále může být hlavním cílem také snaha o úpravu postavení stran pro pozdější petitorní řízení, a dále usnadnění situace vlastníkovi, který se dostal do důkazní nouze.¹⁵⁹ Snaha o zamezení násilí (neboli snaha o zákaz svépomoci) může být považován za další účel ochrany držby.¹⁶⁰ Zápor této úpravy lze spatřovat v tom bodě, že může dojít k situacím, ve kterých bude držitel poskytnuta tato ochrana i proti vlastníkovi věci, kterému svědčí silnější právo; přesto se bude muset rušení zdržet či věc vrátit.¹⁶¹

7.1 Posesorní ochrana

Posesorní ochrana (odvozeno od slova *possessio* – držba) má svůj původ již v právu římském, kde k její ochraně sloužili tzv. interdikty.¹⁶² Lze jistě považovat za přínosné, že se nová úprava vrací právě k podstatě této ochrany, tak jak byla zakotvena již v právu římském. Odráží se v ní zásada „Nerušit, to co je v klidu (*quieta non movere*)“.¹⁶³ Jde v ní o to, že se chrání držba bez ohledu na právní důvod. Chrání se tedy držba nehledě na to, zdali zde existuje právo k takovému jednání. V první řadě se jedná o rychlou a účinnou obranu proti zásahům do držby. Lze jistě přivítat, že NOZ se v tomto případě vrací k úpravě OZO, neboť ochrana poskytována dle OZ v §5, který hovořil o ochraně pokojného stavu, byla zcela

¹⁵⁷ SPÁČIL: *Ochrana vlastnictví a držby...*, s. 213.

¹⁵⁸ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 38 – 39.

¹⁵⁹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 110 – 113.

¹⁶⁰ Tento poznatek zachytil a sepsal Jiří Spáčil v Předmluvě k publikaci RANDA: *Držba dle rakouského práva...*

¹⁶¹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 110 – 113.

¹⁶² Viz kapitolu historie držby za doby římského práva.

¹⁶³ KNAPP, Viktor. *Quieta non movere* (§ 5 obč. zák.). *Právní praxe*, 1993, roč. 41, č. 5, s. 265.

nefunkční a bezzubá, a ochranu držby, jejíž hlavním aspektem je, že by měla být poskytována včas, rychle a efektivně, nemohla zajistit.

Držiteli tedy nová úprava zajistí efektivní ochranu před rušením jeho držby či jejím odnětím, a to právě posesorní (držební) žalobou. Rozhodnutí vydané na základě této žaloby nezakládá překážku litispendence.¹⁶⁴ Žaloba posesorní je nikoli žalobou určovací, ale jedná se o žalobu na plnění.¹⁶⁵ V posesorním řízení tedy jde o „ochranu a obnovení posledního stavu držby“.¹⁶⁶

7.1.1 Žaloby na ochranu rušené držby a žaloba na vypuzení z držby

Co se týče ochrany proti rušení držby, ta je upravena v §1003 NOZ žalobou na ochranu rušené držby. „Držbu není nikdo oprávněn svémocně¹⁶⁷ rušit. Kdo byl v držbě rušen, může se domáhat, aby se rušitel rušení zdržel a vše uvedl v předešlý stav.“¹⁶⁸ Rušením se má na mysli takový stav, kdy ještě nedošlo k vypuzení z držby. Za rušení se považuje každé svémocné volní chování (s výjimkou případů, které zákon připouští), spočívající v konání, ale v jistých případech v opomenutí, které omezuje držitele ve výkonu jeho drženého práva.¹⁶⁹ Konkrétně lze uvést například tyto rušební činy: uzavření vodovodu majitelem, zneprístupnění cesty poraženými stromy, vstup, chůze a jízda po cizím pozemku či odepření přístupu k drženému pozemku, rozšíření ulice bez předchozího vyvlastnění soukromé držby, zřízení okna, kladení vodních a plynových rour, stavba na cizím pozemku, nátěr cizí zdi atd.¹⁷⁰

Pokud došlo k vypuzení z držby, použije se úprava z §1007 NOZ, který tuto problematiku upravuje tak, že držitel se v případě, že byl z držby vypuzen, může na vypuditeli domáhat, aby se zdržel dalšího vypuzení a obnovil původní stav. Vypuzením se dle odstavce druhého myslí i vypuzení z držby práv (myšleno jiného než vlastnického), kdy druhá strana odepře plnit, co dosud plnila, když někdo zabráni výkonu práva nebo již nedbá povinnosti

¹⁶⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 110 – 113.

¹⁶⁵ VLÁŠEK: *Právní aspekty držby...* epravo.cz

¹⁶⁶ ELIÁŠ: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 69.

¹⁶⁷ Randa svémoc definoval jako „každé jednostranné, nikoliv pouze násilné aneb listivé porušení, anebo zkrácení faktického poměru držby proti vůli jiného. Viz RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 41.

„Svémocí se tu rozumí situace, kdy někdo „úřadu nedbá“ a dopomáhá si k svému právu sám, a to právě jinak než dovolenou svépomocí...“ Viz KNAPP, Viktor. *Quia non movere* (§ 5 obč. zák.). *Právní praxe*, 1993, roč. 41, č. 5, s. 275.

¹⁶⁸ Stejného plnění se požaduje i v případě podání negatorní žaloby dle §1042 NOZ, to ale na rozdíl od žaloby posesorní vytváří překážku věci rozhodnuté.

¹⁶⁹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 113 – 115.

¹⁷⁰ RANDA: *Držba dle rakouského práva...*, s. 131 a násl.

zdržet se nějakého konání. Co se týče odepření plnění, musí jít o vědomé konání, kterým vypuditel, v tomto případě protistrana, dává najevo svou vůli déle neplnit. Naproti tomu zabránit výkonu práva může i třetí osoba.¹⁷¹

Vzhledem k tomu, že mají oba druhy těchto žalob společné náležitosti, bude o nich v následujícím odstavci pojednáno společně.

Předpokladem úspěchu žalující strany ve sporu je, že žalobce je držitelem práva; jakéhokoli, které může být předmětem držby. Může tedy jít o vlastníka, držitele vlastnického práva i detentora, který je zároveň držitelem věcného nebo obligačního práva. Držby požívá jakákoli držba, bez ohledu na to zda je řádná či neřádná, poctivá či nepoctivá, pravá či nepravá.¹⁷² Jak již bylo výše zmíněno, nerozhoduje se zde totiž o právním stavu věci, ale prim zde hraje stav faktický.¹⁷³ Žalovaným může být jakákoli třetí osoba, která držbu ruší, či držitele z držby vypudila. Může však také jít o účastníka právního vztahu, o jehož držbu jde; může to být posel, který vykonal čin z rozkazu, osoba, která jedná z popudu nařízení jiné osoby a může se jednat dokonce o spoludržitele.¹⁷⁴ Možností žalovaného se ve sporu bránit je namítnout, že žalobce získal proti němu nepravou držbu nebo že ho z držby vypudil (§1007 odst. 1 NOZ). V posesorním řízení se ovšem nelze domáhat náhrady škody, což jde naopak v řízení petitorním.¹⁷⁵

NOZ nově také stanoví lhůty, do kterých musí být žaloba na ochranu držby či žaloba na uchování držby podána. Subjektivní lhůta činí šest týdnů a počíná běžet ode dne, kdy se žalobce dozvěděl o svém právu i o osobě, která držbu ohrožuje nebo ruší. Objektivní lhůta je pak stanovena na jeden rok. Slovy zákona ode dne, kdy žalobce mohl své právo uplatnit poprvé. Je tedy nerozhodné, zda se o rušebním činu dozvěděl či ne (§1008 odst. 1 NOZ). Stejně lhůty platí pro žalovaného, v případě, že by chtěl uplatnit námitku vypuzení z držby (§1008 odst. 2 NOZ).¹⁷⁶ Ovšem ztráta těchto lhůt nebrání držiteli, aby se ochrany své držby domáhal z jiného právního důvodu (např. držitel je současně vlastníkem věci).¹⁷⁷

¹⁷¹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 110 – 126.

¹⁷² Tamtéž, s. 113 -114.

¹⁷³ KNAPP: *Quieta non movere...*, s. 269.

¹⁷⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 116.

¹⁷⁵ Což také vychází z úpravy OZO, viz KRČMÁŘ: *Právo občanské II...*, s. 93.

¹⁷⁶ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 127 – 128.

¹⁷⁷ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). [online]. [citováno dne 16. června 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>>

7.1.2 Ohrožení držitele prováděním a odstraňováním stavby

Inspirací této úpravy byl jistě OZO a vládní návrh z roku 1937. Jde na rozdíl od žalob držebních, kde již k rušení držby či k vypuzení z držby došlo, o žaloby preventivní. Podstatou této ochrany je, že držitel je zde chráněn již před pouhým ohrožením či před možným vznikem následků uvedených v §1013 NOZ (imise) souvisejícími s prováděním stavby (§1004 NOZ), či před ohrožením vznikajícím s odstraňováním stavby. Jako v případně ostatních držebních žalob se jedná o úpravu provizorní.¹⁷⁸ O lhůtách platí výše uvedené.

7.2 Ochrana svépomocí

„Svépomocí je pomoc jednajícího sobě samému k tomu, nač má podle svého přesvědčení právo, a to vlastními silami a prostředky, tedy pomoc bez cizí účasti, zvláště bez účasti veřejné moci.¹⁷⁹ Ustanovení §1006 NOZ o svépomocné ochraně držby má svůj původ v §344 OZO, který říkal: „K právům držitelovým patří také právo ve svém držení se hájit a v případě, že by soudcovská pomoc přišla pozdě, násilí přiměřeným násilím zahnat (§ 19 OZO). Ostatně má politický úřad pečovat o udržení veřejného klidu, jakož i trestní soud o potrestání veřejných násilí.“ Pod nadpisem „Jak se držba uchová“ upravoval v §128 pod písmenem a svépomocnou ochranu i vládní návrh z roku 1937, a to následovně: „Držitel se smí svémocnému rušení vzepřít, movitou věc svémocně odňatou zase odníti pachateli při samém činu nebo na útěku, nemovitosti, z níž byl vypuzen, ihned po vypuzení znovu se zmocniti. Právo toto mají z rozkazu držitelova nebo v jeho nepřítomnosti i domácí lidé. Třeba se však při tom zdržeti všeho, čím by se překročily meze obrany.“ Důvodová zpráva k tomuto návrhu v §128 dodává, že ten, kdo byl z nemovitosti vypuzen, se jí musí zmocnit ihned, a to v souladu se zásadou *vis in continuo*. Jinak se musí obrátit na soud. Po úvaze, že není možno najít případ svémoci, kde by se nejprve mělo žádat o soudní pomoc, již nebyla podmínka §344 OZO o soudcovské pomoci, do vládního návrhu z roku 1937 převzata.¹⁸⁰ SOZ v §150 stanovil pouze stručně, že držitel se může přiměřenou svépomocí vzepřít svémocnému rušení a zákoník z roku 1964 neobsahoval pak žádné takové ustanovení. Za to ale v §6 OZ bylo obecně upraveno, v jakých případech je svépomoc přípustná. Z toho lze dovodit prakticky totéž, co vyplývá z dnešního §1006 NOZ.¹⁸¹

¹⁷⁸ Povahu definitivního rozhodnutí má rozhodnutí vydané v řízení petitorním.

¹⁷⁹ ŠVESTKA: *Občanský zákoník I...*, s. 97.

¹⁸⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Část V. K občanskému zákoníku. K hlavě 5 (§§ 99 – 135)

¹⁸¹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 122 – 123.

Paragraf 14 NOZ nazvaný svépomoc říká: „Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě. Zákon tak stanoví, že svépomoc je za daných okolností přípustná.

Co se týče držitele, ten se smí svémocněmu rušení vzepřít a věci, jež mu byla odňata při rušebním činu, znovu zmocnit, nepřekročí-li přitom meze nutné obrany.¹⁸² Příkladem takového rušení, kde někdo držitele nejen v jeho držbě ruší, ale navíc se mu snaží věc odejmout, je loupež. Případem, kde se držba pouze ruší, je například neoprávněné přecházení přes neoplocený pozemek. Míra intenzity svépomoci se v obou případech bude lišit v závislosti na tom, aby nepřesáhla míru nutné obrany v tom kterém případě. Je ale nutno, aby mezi činem rušebním a svépomocí držitele nebyla časová prodleva. To by se pak totiž nejednalo o jeden skutek a držitel by byl nucen se žádostí o pomoc obrátit na soud. Držba rušitele, ať už je jakákoli (nepravá, nepoctivá, neřádná) je přesto držbou, které požívá proti rušení zase své ochrany a bylo by proti idejím právního státu, aby se subjekt, i když je v domnění, že byl na svých právech zkrácen, domáhal jednostranně svého práva sám.¹⁸³

7.3 Další způsoby ochrany držby dle nového občanského zákoníku

NOZ dále upravuje další dvě možnosti ochrany držby. Tou první je petitorní ochrana držby vlastnického práva (domnělého vlastníka), která je zakotvena v §1040 NOZ (žaloba na vydání věci – reivindikace) a v §1042 NOZ (negatorní žaloba). Dle §1040 odst. 1 „Kdo věc neprávem zadržuje, může být vlastníkem žalován, aby ji vydal“. U movité věci bude žalovat na její vydání, u nemovitosti (dle dosavadní praxe) na její vyklizení.¹⁸⁴

Negatorní žalobou se vlastník domáhá ochrany proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neprávem zasahuje nebo jej ruší jinak než tím, že mu věc zadržuje. Příkladem půjde o neoprávněný přechod, přejezd přes pozemek, čerpání vody ze sousední studny, ukládání předmětů na sousední pozemek, užívání cesty vedoucí přes pozemek atd.¹⁸⁵

Takto může žalovat na vydání věci nejen držitel, jehož držba je řádná, poctivá a pravá (kvalifikovaný držitel - §1043 NOZ), a dále také ten, kdo má věc u sebe (§1044 NOZ).¹⁸⁶

¹⁸² K nutné obraně § 2905 NOZ říká: „Kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvající protiprávní útok a způsobí přitom útočníkovi újmu, není povinen k její náhradě. To neplatí, je-li zjevné, že napadenému hrozí vzhledem k jeho poměrům újma jen nepatrná nebo obrana je zcela zjevně nepřiměřená, zejména vzhledem k závažnosti újmy útočníka způsobené odvracením útoku“.

¹⁸³ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 122 – 123.

¹⁸⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 125.

¹⁸⁵ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 244.

¹⁸⁶ Díkce zákona v § 1044 je problematická. Namísto termínu „má-li někdo věc u sebe“ by bylo patrně vhodnější zanechat úpravu z OZ o tom kdo „je oprávněn mít věc u sebe“, což lépe vyhovovalo výkladu s tím spojených

Touto osobou se myslí oprávněný detentor. Pro nedostatek vlastnictví se tyto dvě žaloby nazývají žalobami publiciánskými za účelem odlišení od žaloby reivindikační a negatorní. Kvalifikovanému držiteli tedy náleží obdobná ochrana jako vlastníkoví. K uplatnění žaloby postačí, pokud držitel prokáže kvalifikovanou držbu. Při užití §1044 NOZ pokud prokáže jiné právo, opravňující ho k tomu mít věc u sebe (např. smlouva o výpůjčce, nájemní smlouva a podobně). Žalovaný by se žalobě ubránil pouze v případě, že by prokázal, že mu svědčí silnější právo.¹⁸⁷ Zákon také upřesňuje, že bezúplatné nabytí držby se považuje za slabší právní důvod oproti držbě nabyté úplatně (§1043 odst. 2 NOZ).

Odstavcem druhým §1040 NOZ se pak upřesňuje, že žalovat o vydání věci nemůže ten, kdo věc svým jménem nabyvateli zcizil, aniž byl jejím vlastníkem, a teprve poté k ní vlastnické právo nabyt. Nabytím vlastnického práva zcizitelem se nabyvatel stává vlastníkem věci. Tento odstavec představuje novou úpravu, jakou OZ neznal. Komentář k tomu dodává, že jde o námitku proti vlastnické žalobě, přičemž toto se neuplatní při naplnění podmínky dle §1109 a násl. NOZ.¹⁸⁸

Pokud držitel nesplňuje podmínky uvedené v §1043 NOZ, náleží mu pouze posesorní (držební) ochrana dle §1003 a násl. NOZ, o které bylo pojednáno výše.¹⁸⁹

7.4 Řízení o žalobě z rušené držby

Tato žaloba byla do OSŘ zavedena novelou číslo 293/2013 Sb., s cílem zefektivnit ochranu faktického stavu držby. Jedná se o §176 – 180 OSŘ. Dle důvodové zprávy je cílem a smyslem této zvláštní úpravy v OSŘ urychlené vyřízení věci, přičemž se jedná o vyřízení prozatímní. Touto žalobou, podanou v šestitýdenní prekluzivní lhůtě (§1008 NOZ), se držitel domáhá ochrany faktického stavu, neboli posledního stavu, a žádá o jeho navrácení. Jedná se tedy o posesorní ochranu; žalobci v tomto případě nemusí svědčit žádné subjektivní právo. Soud nezkoumá právní otázky, které by se zkoumaly, pokud by se jednalo o žalobu petitorní, ale omezí se v tomto případě pouze na zjištění posledního stavu věci, to jest posledního (pokojného) stavu držby a jejího svémocného rušení či zbavení, tedy skutkového stavu věci.

Za svémocné se nebude považovat takové rušení, které bylo vykonáno v mezích volnosti dané právním řádem, pokud se jedná o úřední postup.¹⁹⁰ Žalovaný se dle §1007 NOZ

souvisejících otázek. Účinné ustanovení bude tedy patrně nutno vykládat extenzivně. Viz SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 152.

¹⁸⁷ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 250 – 153.

¹⁸⁸ Neboli tam, kde je umožněno nabytí vlastnického práva od neoprávněného.

¹⁸⁹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 151.

¹⁹⁰ KRČMÁŘ: *Právo občanské II...*, s. 91.

může bránit pouze tím, že žalobce získal proti žalovanému nepravou držbu (držení *vi, clam* nebo *precario*), nebo že ho z držby vypudil. Námitka vypuzení z držby musí být uplatněna v lhůtě dle §1008 odst. 1 NOZ, ve vztahu k námitce nepravé držby zákon žádnou lhůtu neupravuje, a proto je možné ji uplatňovat bez tohoto časového omezení. Usnesení, které soud v této věci vydá, nepředstavuje *rei iudicatae* k následné možné žalobě petitorní.¹⁹¹

Procesní stránku speciálního druhu ochrany držby před prováděním a odstraňováním stavby dle §1004 NOZ upravuje §177 odst. 2 OSŘ následovně: ten kdo může být provedením nebo odstraněním stavby ohrožen nebo hrozí omezení jeho vlastnického práva, se může domáhat zákazu tohoto provádění nebo odstraňování stavby. Soud rozhodne do 30 dnů.¹⁹²

¹⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., novela občanského soudního řádu. [online]. [citováno dne 13. března 2014]. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=450018&id_ktg=99353&archiv=0&p1=197763&vol_stavzobrazeni=2>

HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 48 -51.

¹⁹² HAMULÁKOVÁ, KŘIVÁČKOVÁ: Nová právní úprava ochrany..., s. 48 -51.

8. DRŽBA A VYDRŽENÍ

Lze říci, že institutem vydržení se právní stav „srovná“ se stavem faktickým. Je jednou z možností, jak se tak může stát, neboť držitel, i když jeho držba bude řádná, pravá a poctivá, nemůže nikdy převést na jiného vlastnické právo, neboť sám toto právo nemá, ale náleží mu pouze držba práva vlastnického.¹⁹³¹⁹⁴ Výše uvedené je v souladu s tradiční zásadou, že nikdo nemůže převést více práv, než jemu samotnému náleží.¹⁹⁵ Přesto ale zákon stanoví výjimku, kterou je právě institut vydržení. Zjednodušeně lze říci, že k vydržení dojde tehdy, pokud je držba nepřetržitá (bez přerušování či ztráty držby) a uplyne vydržecí doba.¹⁹⁶

8.1 Vydržení dle nového občanského zákoníku

Neboť vydržení je následkem držby a tyto dva instituty jdou ruku v ruce, předpokládám za nutné čtenáře alespoň v základních rysech s institutem vydržení podle nového občanského zákoníku seznámit.

Celkově je úprava vydržení v NOZ podrobnější, neboť OZ upravoval vydržení dosti zjednodušeně, a to pouze v jediném paragrafu 134 OZ. Do zákona se vrací mimořádné vydržení, a tak je vydržení tedy buďto řádné, nebo mimořádné. Co se ovšem nemění, jsou předpoklady vydržení, které jsou stejné již od dob Justiniánské kodifikace, a to: *res habilis*, *titulus*, *fides*, *possessio*, *tempus*. Věcí způsobilou k vydržení je věc movitá i nemovitá a dále práva, která k vydržení zákoník výslovně připouští. Jsou jimi právo stavby (§1243 NOZ) a služebnosti (§1260 NOZ). Z judikatury bude pravděpodobně převzat i závěr, že lze vydržet obchodní podíl a členský podíl v bytovém družstvu.¹⁹⁷

Titulem vydržení je slovy zákona právní důvod, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci, nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou. Dle důvodové zprávy se tím má na mysli řádný titul, ale dodává se, že se nemá na mysli řádná držba ve smyslu §991 NOZ. Spáčil ale na základě svého uvážení podloženého literaturou k OZO dodává, že řádné vydržení se přeci jenom „opírá a řádnou držbu v užším smyslu. Musí zde tedy existovat skutečný (ne pouze domnělý) titul nabytí vlastnického práva.

¹⁹³ Opačný názor, že vlastnické právo od tohoto držitele lze převést, vyslovila Knappová ve svém článku Držba, který vyšel v časopise Právo a zákonost, 1992, č. 10, s. 588.

¹⁹⁴ „*Nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse habet*“

¹⁹⁵ SPÁČIL, Jiří. Může oprávněný držitel převést vlastnictví k věci?. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 7, č. 9, s. 395 – 397.

¹⁹⁶ PETR, Bohuslav. Ke dvěma aktuálním problémům vydržení vlastnického práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 8, s. 294.

¹⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. května 2012, sp. zn. 29 Cdo 1989/2011

K převodu práva nedojde tedy pouze proto, že převodce, nebo ten, kdo byl oprávněn právo zřídit, nebyli oprávněni toto právo zřídit. Požadavek dobré víry se ukrývá v požadavku poctivého držitele. To je takový, který je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc nebo právo patří. Co se týče držby, pak je k vydržení řádnému nutno, aby držba byla pravá, poctivá a řádná. Řádné vydržení upravuje §1089 NOZ a násl. Hned úvodní ustanovení říká, že vydržením se vydrží vlastnické právo a věc se nabude do vlastnictví. K řádnému vydržení je vyžadována držba poctivá, pravá a dále musí být držba opřena o řádný titul, to jest slovy zákona taková držba, která se zakládá na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci, nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou.

NOZ zavádí v §1095 NOZ nově institut mimořádného vydržení, což je jistě vítáno. Tak tedy uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá. To neplatí, pokud se mu prokáže nepoctivý úmysl. K vydržení movité věci je tedy zapotřebí šesti let, k vydržení nemovitosti dvacet let. Tato držba nemusí být pravá ani řádná, ale měla by být poctivá. Spáčil k tomu vyslovuje pochybnost a tvrdí, že postačí pouze „nedostatek nepoctivého úmyslu“, neboť dle §992 NOZ by nepoctivým držitelem mohl být i ten, kdo pouze z nedbalosti neví, že není subjektem držení práva. Tento způsob vydržení bude mít jistě své uplatnění například při dlouhodobé držbě, kde již není možno prokázat titul nabytí a v případě, že dojde na vlastnický spor, bude držitel povinen prokazovat pouze uplynutí času a na protistraně pak bude, aby prokázala, že je držitel nepoctivý.

Posledním předpokladem vydržení je uplynutí stanovené doby. Ta zůstává stejná jako za platnosti předchozího zákona, a to tříletá nepřerušená držba pro movitost a desetiletá nepřerušená pro nemovitost (u držby mimořádné viz výše). Dle §1092 NOZ se do vydržecí doby ve prospěch vydržitele započte i doba řádné a poctivé držby jeho předchůdce. Dále je započtení vydržecí doby upraveno v §1096 NOZ. Jak se s jeho aplikací praxe vypořádá, ukáže až čas, neboť ani komentář k němu neuvádí jasný výklad. Držba se přeruší, nevykonával-li ji držitel v průběhu vydržecí doby déle než jeden rok (§1093 NOZ). Pokud by byla držba po tomto přerušení znovu obnovena, běží vydržecí doba znovu od začátku.¹⁹⁸

¹⁹⁸ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva...*, s. 312 – 318, s. 324, 325, 328 – 329.

8.2 Vydržení *contra tabulas*

Dle OZ a dle judikatury k němu byla oprávněná držba *contra tabulas* neboli držba, která je v rozporu se záznamy ve veřejných seznamech, přípustná. Dělo se tak především z toho důvodu, že informace obsažené v katastru nemovitostí se nezakládaly vždy na pravdě a princip materiální publicity nebyl zcela akceptován a aplikován. Princip materiální publicity se nicméně s příchodem NOZ do právního řádu opět vrací, jak je patrné z §980 odst. 2 a §984 odst. 1 NOZ. Má se za to, že, je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, bylo zapsáno v souladu se skutečným stavem. Jedná se tedy o vyvratitelnou domněnku; na druhou stranu zákon zavádí přísnější lhůty, ve kterých by k tomuto vyvrácení muselo dojít. Zda tedy bude možno dle NOZ držet poctivě *contra tabulas*, bude nejspíše záležet na konkrétním posouzení obvyklé opatrnosti držitele. Pokud tedy při zachování náležité opatrnosti musí držitel znát parcelní číslo pozemku a ví, že stav katastru nemovitostí nesvědčí pro jeho právo, bude jeho poctivost, tedy dobrá víra, vyloučena a jeho držba bude nepoctivá. Dá se očekávat, že i přesto bude existovat z této zásady řada výjimek. Příkladem uvádím institut mimořádného vydržení.¹⁹⁹

¹⁹⁹ SPÁČIL: Poctivá držba v novém občanském..., s. 63 – 70.

Zásada materiální publicity dle nové úpravy katastru nemovitostí. [online]. [citováno dne 3. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zasada-materialni-publicity-dle-nove-upravy-katastru-nemovitosti-91714.html>>

9. ZÁVĚR

Vydělení držby z vlastnického práva lze považovat za počin velmi prozíravý, ba dokonce geniální.²⁰⁰ V antickém Římě si lidé uvědomili, že existuje jistá skutečnost, kterou v sobě vlastnické právo obsahuje, a také to, že tato skutečnost je schopna existovat i samostatně, tedy na vlastnickém právu nezávisle, a nazvali ji *possessio*, neboli držbou. Chápali ji jako faktickou všeobecnou moc nad věcí. Římské právo také stanovilo dvě náležitosti držby, a to *corporalis possessio* a *animus possidendi*, na kterých je držba vystavena až do dob dnešních.

Pro správné pochopení tohoto institutu, jsem považovala za důležité seznámit čtenáře s jeho historií, a to právě od jeho vzniku za dob římského práva, přes jeho zakotvení v OZO, kde se držba těšila velké pozornosti a za jehož platnosti vznikla rozsáhlá klasická díla právníků o držbě pojednávající, která mohou být inspiračním čtením i vodítkem pro pochopení a porozumění podstatě držby i pro dnešní právní obec, až po současnou úpravu.

Dále byla vysvětlena držba v SOZ, kde bylo s potěšením přijato a zakotveno dělení držby pouze na oprávněnou a neoprávněnou. Původní znění OZ držbu neupravovalo vůbec. Ta však existovala dál. Zákonodárce si toto brzy uvědomil a držbu v roce 1982 do právního řádu opět zakotvil.

Co to vlastně držba je, je otázkou starou jako držba sama. Snah o její možnou definici lze v pramenech najít nespočetně. Žádné z nich se ovšem nedostalo obecného přijetí. Dle mého tento problém pramení z důvodu, že držba je pojem tak víceznačný, těžko uchopitelný a mnohovrstevný, že snaha o její přesnou a jasnou charakteristiku musí zákonitě přijít nazmar. Přece jen právě tyto snahy mohou být podkladem pro další zamyšlení a bádání a mohou být i inspiračním zdrojem pro nové a lepší pojetí, kterého se v budoucnu možná dočkáme.

Právě z důvodu nesnadného cíle o jasnou charakteristiku držby jsem ve své práci kladla velký důraz na kapitolu třetí s názvem Pojem držby. Mým cílem bylo zasvětit čtenáře do problematiky na držbu se vztahující. Spíše než o jasné podpoření jednoho z názorů, bylo mým záměrem poskytnout čtenáři více pohledů na věc. Myslím, že je důležité mít na tyto otázky názor, ale také je důležité vědět, co vše se pod pojmem držby skrývá. Je třeba mít na paměti těchto různých pohledů na držbu a nad nimi se jako celkem zamýšlet, a tak s nimi nakládat při snahách o její lepší právní úpravu. Čtenáře tak zasvěcuji do významu dvou nesporných znaků držby, a to *animus possidendi* a *corpus possessionis*, dále je mým cílem vymezit jí od pouhé detence. Z historických pramenů představuji myšlenky autorů, proč by

²⁰⁰ KNAPPOVÁ, Držba, s. 579.

měla být držba považována za stav právní, či za pouhý stav faktický, a v případě, že se o právo jedná, nastínění myšlenek, proč by se mělo jednat o právo věcné. Dalším sporným bodem je, zda předmětem držby je věc či právo. Na žádnou z těchto otázek neexistuje zcela jednoznačná odpověď, i přesto bylo mým snažením se během psaní práce na jednu stranu přiklonit.

Cílem zákonodárce by mělo být zajistit právní jistotu občanům. Jistotu zajistí tím, že právní pojem občanům vymezí, vysvětlí a určí jim, jaké se s ním vážou důsledky. Co se týká držby, naráží v ní tato snaha právě na obtížnou charakteristiku tohoto institutu. Jedním z cílů NOZ je být zákonem psaným pro lidi, myšleno tak, aby každý občan byl schopen zákon pochopit, lehce se v něm zorientovat, a aby vyjasnil případné rozpory, které panovaly za platnosti zákona předchozího. Právní úprava držby v OZ byla velmi stručná až lakonická a lze tedy přivítat, že se NOZ věnuje úpravě držby podstatně více. Zda se těchto cílů tvůrcům NOZ podařilo, co do úpravy držby, dosáhnout a jestli naopak není nová úprava až příliš kazuistická, ukáže čas, neboť nyní je ještě brzy hodnotit.

I proto se zásadní a nejobsáhlejší kapitola mé práce věnuje právě nové právní úpravě. Hlavním cílem bylo objasnit předmět držby, její nabývání a zánik. Lze předpokládat, že pozornost bude znovu zaměřena na prameny vážící se k OZO, neboť z něho vychází vládní návrh zákona z roku 1937, který se stal hlavní předlohou nového kodexu. Ten ovšem nebyl praxí prověřen. A tak pravděpodobně prameny staré již dobré století nabudou opět na aktuálnosti.

Proč se zákonodárce odvrací od fungujícího dělení na držbu práva a věci, které bylo léty prověřené, ve své době velice vítané, v praxi nečinilo problémy, judikatura k němu byla vyjasněna, a za své bere dělení nové, ve kterém se stanoví dělení na držbu vlastnického práva a držbu jiného práva, stanovující, že jde vždy tedy o držbu práva, nemá jasné vysvětlení. Na nezcela jednoznačné uchopení pojmu věci bylo v práci poukázáno. Jediný možný důvod k tomuto rozlišování, lze spatřovat pravděpodobně v tom, že se předmět držby rozšířil. Jiný důvod jsem při své práci nezaznamenala. Toto nové pojetí se spíše setkává s kritikou a bude zajímavé, jak se judikatura postaví ke sporným otázkám, které si nyní můžeme klást. Příkladem lze uvést otázku, co se vlastně skrývá pod pojem držba jiného práva.

Co se týká dělení držby na řádnou, poctivou a pravou, opět lze za tímto novým pohledem snad vidět snahu o poskytnutí větší právní jistoty občanům. I když je otázkou kolik dobrého tato překotná změna přinese. Dělení na držbu oprávněnou a neoprávněnou v praxi postačovalo a nesetkávalo se s nijak závažnou kritikou. Cílem práce tedy bylo poukázat na praktické i výkladové obtíže, které NOZ přináší, a navrhnout jejich možná řešení.

V další kapitole jsem se věnovala ochraně držby, jako jednomu z možných důvodů existence držby jako takové, a jako jednomu z nejdůležitějších institutů k ní se vážících. Právní úprava ochrany držby se čteně rozšířila, což lze jistě přivítat. Bylo opuštěno od nefunkčního způsobu ochrany, kterou poskytoval OZ v §5, a kterou zabezpečovaly obecní úřady, a tato ochrana se opět vrací do rukou soudů. Lze jistě také přivítat stanovení lhůt, do kterých se může držitel svého práva dovolávat.

Poslední kapitola se věnuje vydržení, jako jednomu z nejpodstatnějších následků držby. Úprava vydržení dosáhla také čtených změn a jako přínos lze poukázat na znovuzavedení institutu mimořádného vydržení, který umožní vydržet právo v případě, že věc je v držbě tzv. od nepaměti a nabývací důvod, by se již těžko dohledával.

Pramenů je velké množství, snažila jsme se tedy v práci pracovat s těmi, které jsem považovala za nejdůležitější a které mi poskytly dostačující a hodnověrné informace ke zpracování mého tématu. Zápor shledávám v tom, že jednotlivé zdroje vycházejí z pramenů starších, na ně navazují či na ně odkazují. Bylo obtížné najít v publikacích ryze osobní názor autora, který by přišel s něčím novým, co již nebylo před ním sepsáno.

Na závěr lze říci, že zpřesnění a rozšíření právní úpravy držby lze přivítat. Jsem přesvědčena, že zákonodárce mohl vzít za své některé instituty, které za platnosti OZ fungovaly. Možná nebylo nutné měnit právní úpravu od jejích základů, ale stačilo pouze vyjasnit sporná místa. Čas ukáže, jestli tyto změny budou ku prospěchu věci, nově ku prospěchu práva.

BIBLIOGRAFIE

Literatura

- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku z roku 1937
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 316 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 1. svazek § 1 – 487*. Praha: Linde, 2008. 1391 s.
- ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. 302 s.
- KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.
- KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. 523 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná*. Praha: Všehrd, 1934. 388 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 649 s.
- PETR, Bohuslav. *Vydržení v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 241 s.
- RANDA, Antonín, ŠIKL, Heřman. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: J. Otta, 1890. reprint Praha: ASPSI, a. s., 2008. 340 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. 1. svazek. Díl druhý*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935. 970 s.
- SCHELLOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk, 1993. 602 s.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1276 s.
- SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2., doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 253 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1394 s.

Odborné časopisy

- BĚLOVSKÝ, Petr. Kontext držby a vydržení vlastnického práva v novém občanském zákoníku. *Jurisprudence*, 2012, roč. 23, č. 1. Citováno z ASPI.
- FRINTA, Ondřej, TÉGL, Petr. O návrhu občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 14, s. 495 – 501.
- HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Nová právní úprava ochrany rušené držby. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 48 -51.
- KNAPP, Viktor. Quieta non movere (§ 5 obč. zák.). *Právní praxe*, 1993, roč. 41, č. 5, s. 265 – 284.
- KNAPPOVÁ, Marta. Držba. *Právo a zákonnost*, 1992, roč. 40, č. 10, s. 579 – 592.
- PETR, Bohuslav, PETR, Bohuslav (ml.). Nad bývalým, současným i budoucím pojetím držby a vydržení. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 17, s. 613 – 622.
- PETR, Bohuslav. Ke dvěma aktuálním problémům vydržení vlastnického práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 8, s. 293 – 296.
- SPÁČIL, Jiří. Držba v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 9, č. 13, s. 479 – 486.
- SPÁČIL, Jiří. Může oprávněný držitel převést vlastnictví k věci?. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 7, č. 9, s. 395 – 397.
- SPÁČIL, Jiří. Nad návrhem nového občanského zákoníku, zejména nad úpravou některých věcných práv. *Právní zpravodaj*, 2003, roč. 4, č. 6, příloha, s. 2 – 4.
- SPÁČIL, Jiří. Poctivá držba v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 2, s. 63 – 70.
- TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 41, č. 1-2, s. 35 – 42.
- TÉGL, Petr. Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevlastníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 2, s. 43 – 49.
- TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku, 1. část – obecné výklady, veřejné seznamy, držba, vlastnické právo. *Obchodní právo*, roč. 21, č. 3, s. 82 – 91.
- TELEC, Ivo. Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 1 – 6.

- ZAPLETAL, Jiří. Zásada dobré víry a její uplatnění v soukromém právu. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 2, s. 60 – 64.

Příspěvky ze sborníků

- ANDRES, Bedřich. Randovo pojetí držby. In KRČMÁŘ, Jan (ed). *Randův jubilejní památník*. Praha: 1934, s. 337 – 344.
- BUBELOVÁ T., Kamila. Držitel – detentor nebo possessor? In VYHNÁLEK, Leoš (ed). *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Iuridica 2 - 2000*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s. 29 – 34.

Právní předpisy

- císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů
- vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937
- zákon č. 102/1992 Sb. zákon, kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 293/2013 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 71/1967 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 1923, sp. zn. (Rc) Rv I 1476/23
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. února 1999, sp. zn. 21 Cdo 1465/1998
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2000, sp. zn. 25 Cdo 1772/2007
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Cdo 728/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2002, sp. zn. 22 Cdo 1398/2000

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2002, sp. zn. 22 Cdo 1843/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2002, sp. zn. 22 Cdo 2211/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2002, sp. zn. 22 Cdo 490/2001
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. března 2003, sp. zn. 25 Cdo 1232/2001
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2003, sp. zn. 22 Cdo 1836/2002
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 1330/2006
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. května 2012, sp. zn. 29 Cdo 1989/2011
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2014, sp. zn. 22 Cdo 3404/2010

Internetové stránky

- Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). [online]. [citováno dne 16. června 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb. novela občanského soudního řádu. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=450018&id_ktg=99353&archiv=0&p1=197763&vol_stavzobrazeni=2>
- Návrh zákoníku a důvodové zprávy z roku 2005.[online]. [citováno dne 11. března 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>>
- NEVEČEŘALOVÁ, Anna. *Zásada materiální publicity dle nové úpravy katastru nemovitostí*. [online]. [citováno dne 3. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zasada-materialni-publicity-dle-nove-upravy-katastru-nemovitosti-91714.html>>
- VLÁŠEK, Jan. *Právní aspekty držby v návrhu nového Občanského zákoníku* [online]. epravo.cz, 9. dubna 2009 [citováno dne 17. června 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-aspekty-drzby-v-navrhu-noveho-obcanskeho-zakoniku-55791.html>>
- Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy.[online]. [citováno dne 16. března 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=131&r=1982>>

ABSTRAKT

Tato diplomová pojednává o držbě, jednom z nejstarších institutů soukromého práva, mající svůj původ v římském právu. V rámci rekonstrukce soukromého práva na území České republiky prodělal tento institut podstatných změn. Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který právní zakotvení rozšiřuje na počet dvaceti dvou paragrafů, přičemž zákoník z roku 1964 ji upravoval pouze v paragrafech třech. Práce je tedy zaměřena na rozbor nové právní úpravy držby se snahou o vysvětlení nových institutů a pojmů. Předkládaný text je členěn do osmi samostatných kapitol, přičemž práce je opatřena vědeckým úvodem a shrnujícím závěrem.

Úvodní kapitola seznamuje čtenáře z historií držby od dob římského práva přes všechny občanské zákoníky platné na našem území. Dále se diplomová práce zabývá pojmem držby jako takové a nastiňuje problémy, které snahy o její definici a charakteristiku přinášejí. V kapitole čtvrté je vysvětlena úprava obsažená v novém občanském zákoníku. Čtenáři je přiblíženo, co může být předmětem držby, kdo může být jejím subjektem a také to, jak se držby nabývá a pozbývá. O druzích držby (řádné, poctivé a pravé) se čtenář dočte v kapitole páté, dále se pojednává o právech poctivého a nepoctivého držitele. Sedmá kapitola je věnována ochraně držby a závěr práce se zaměřuje na institut vydržení.

Práce odpovídá na otázku, jestli nová právní úprava bude, co se týká problematiky držby, přínosem či přinese úpravu komplikovanější, která bude muset čekat na své vyjasnění judikaturou. Při práci bylo použito textů občanských zákoníků platných na našem území a dále bylo pracováno s monografiemi, komentáři, judikaturou, internetovými zdroji i odbornými články.

THESIS ABSTRAKT

This diploma thesis deals with the theme of possession, which is one of the oldest institutes in private law and has its origin in Roman law. Within the recodification of private law in the Czech Republic this institute went through material changes. On 1st January 2014 the law No. 89/2012 called Civil Code came in force. This Code extends legislation of possession on the number of twenty-two paragraphs, whereas the civil code from 1964 had only three paragraphs dealing with possession. The diploma thesis is focused on the analysis of a new legislation in possession with an attempt to explain new institutes and terms. The presented text is divided into eight separated chapters, whereas the diploma thesis consists of an academic introduction and summarizing conclusion.

An introductory chapter acquaints readers with the history of possession from the times of Roman law, over all Civil Codes valid in the Czech Republic. The next topic concerns with the term possession itself and it adumbrates the problems, which efforts for its explaining and characterizing bring around. The fourth chapter deals with explanation of possession, which is contained in a new Civil Code. The diploma thesis describes what the subject matter of possession could be, who the person in possession could be and how possession could be acquired and lost as well. A reader will find out about types of possession in a chapter number five. Next chapter discusses the rights of an honest and dishonest possessor. The seventh chapter is dedicated to protection of possession and the conclusion concentrates on the institute of prescription.

The diploma thesis answers the question if the new Code, concerning issues of possession, will be benefit or if it brings law, which will be more complicated and which will have to wait until clarification by judicature. In the diploma thesis I work with the texts of Civil Codes valid on our state territory, with monographs, comments, judicature, Internet resources and with professional articles as well.

KLÍČOVÁ SLOVA

detence

držba

držitel

historie držby

nabývání držby

občanský zákoník

ochrana držby

petitorní ochrana

poctivá držba

posesorní ochrana

pozbývání držby

pravá držba

řádná držba

svépomoc

vydržení

KEYWORDS

acquisition possession

Civil Code

detention

history of possession

person in possession

possession

prescription

protection

self-help

termination of possession